

บทที่ 3

การดำเนินคดีภาษีอากรของประเทศไทยและต่างประเทศ

กฎหมายศุลกากรเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการนำเข้า การส่งออก การถ่ายลำ รวมถึงกระบวนการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจน การป้องกันการลักลอบหนีศุลกากร การปกป้องมิให้เกิดการละเมิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการซื้อห้าม ข้อยกเว้น ในการนำเข้า-ส่งออก กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมข้ามชาติหรืออาชญากรรมเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายด้านทรัพย์สินทางปัญญา และกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสาธารณะต่าง ๆ เช่น ยาเสพติด การสาธารณสุข เป็นต้น

นอกจากนี้ กฎหมายศุลกากรยังมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากกฎหมายอื่น ๆ หลายประการ อาทิ ลักษณะพิเศษเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากรแตกต่างกับกฎหมายอื่นให้ใช้กฎหมายศุลกากร เส้นแต่กฎหมายอื่นจะบัญญัติชัดเจนเป็นอย่างอื่น เป็นต้น อีกทั้งยังมีเจตนารมณ์ในการจัดเก็บภาษีอากรศุลกากรแก่สินค้าที่นำเข้าหรือส่งออก โดยของนั้นอาจเป็นของที่ต้องเสียอากรหรือไม่ก็ได้ บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษี จึงเป็นไปในทางบังคับให้ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ และมักจะมีบทลงโทษด้วยเสมอ รวมทั้งบทบัญญัติที่ได้กำหนดความผิดและบทลงโทษในคดีศุลกากร การตีความบทบัญญัติทางอาญาและทางภาษีก็น่าจะแตกต่างกันไปด้วย กฎหมายศุลกากรยังเกี่ยวข้องกับบุคคล ผู้นำของเข้า ผู้ส่งของออก ตลอดจนยานพาหนะที่บรรทุกของดังกล่าว อีกทั้งบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับตัวแทนเจ้าของสินค้าเพื่อกิจการอย่างใด ๆ ตามกฎหมายศุลกากรด้วย กฎหมายศุลกากรจึงมีบทบัญญัติต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ดังจะกล่าวต่อไป

1. การดำเนินคดีภาษีอากรตามกฎหมายศุลกากร

1.1 ลักษณะกฎหมายศุลกากร

กฎหมายศุลกากรเป็นกฎหมายภาษีอากรแขนงหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ เนื้อหาในบทบัญญัติของกฎหมายศุลกากร ส่วนใหญ่เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างรัฐกับเอกชนผู้ประกอบการค้า โดยให้รัฐมีอำนาจควบคุมและจัดเก็บภาษีสำหรับสินค้าหรือสิ่งของที่มีผู้นำเข้ามาในหรือส่งออกไปในนอกราชอาณาจักร เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายศุลกากรบรรลุเป้าหมายในการจัดเก็บภาษีอากร จึงจำเป็นต้องมีอำนาจบังคับเหนือเอกชน หรือที่เรียกว่าสภาพบังคับ (Sanction) โดยการกำหนดความรับผิดและโทษทางอาญาไว้ในกฎหมายศุลกากร และระบุให้การกระทำ หรือการงดเว้นไม่กระทำที่ฝ่าฝืนต่อระเบียบพิธีการทางศุลกากร ซึ่งอาจกระทบกระเทือนต่อรายได้จากภาษีอากรของรัฐเป็นความผิดและมีโทษในทางอาญานอกจากนี้ กฎหมายศุลกากรยังมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องอื่น ๆ เช่น การควบคุมการนำเข้าและส่งออกสินค้า การส่งเสริมการลงทุน และการชดเชยค่าภาษีอากร เป็นต้น

ความผิดตามกฎหมายศุลกากรเป็นความผิดทางอาญา จึงต้องนำหลักทั่วไปของความรับผิดทางอาญาตามบทบัญญัติทั่วไปในภาค 1 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับเป็นพื้นฐาน เว้นแต่กฎหมายนั้น ๆ จะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น¹ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิเคราะห์ดูจากลักษณะของความผิดทางศุลกากรแล้ว จะเห็นว่า ความผิดตามกฎหมายศุลกากรเป็นความผิดที่เกิดจากข้อกฎหมายบัญญัติห้าม (Mala Prohibita) มีสภาพความผิดทางเทคนิค ซึ่งตรงกันข้ามกับลักษณะของความผิดตามกฎหมายอาญาที่จัดเป็นประเภทความผิดอยู่ในตัวเอง (Mala in Se) โดยมุ่งคุ้มครองความสงบเรียบร้อยในสังคม และรักษาระดับศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น เพื่อความเหมาะสมแก่สภาพและลักษณะความผิด ตลอดจนเพื่อให้การใช้กฎหมายดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการบริหารและดำเนินนโยบายด้านภาษีอากรของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ กฎหมายศุลกากรจึงได้มีบทบัญญัติในทำนองยกเว้นจากหลักความรับผิดในทางอาญา

¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 17.

หลายประการ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของกฎหมายศุลกากรที่แตกต่างไปจากกฎหมายอาญา² ดังนี้

1) เจตนาในการกระทำผิด

ความรับผิดทางอาญา เจตนากระทำผิดเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะพิสูจน์ว่า การกระทำจะเป็นความผิดหรือไม่ บุคคลต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะเข้ากรณียกเว้นแห่งข้อยกเว้น ดังที่บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 ความว่า

“บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญา ก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิด เมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัด ให้ต้องรับผิดแม้กระทำโดยไม่มีเจตนา

การกระทำโดยเจตนา ได้แก่ การกระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำ และในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเสี่ยงเห็นผลของการกระทำ . . .”

กรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้ต้องรับผิด แม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา เป็นข้อยกเว้นที่ไม่คำนึงถึงเจตนาในการกระทำผิดหรือสาเหตุแห่งการกระทำผิด แต่คำนึงถึงผลแห่งการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญ หากข้อเท็จจริงมีผลแห่งการกระทำครบองค์ประกอบตามกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดแล้ว ผู้กระทำที่ก่อให้เกิดผลก็จะต้องรับผิดในทางอาญาสำหรับความผิดนั้น อย่างไรก็ตาม กรณีที่ให้บุคคลต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา เป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไปจึงต้องตีความอย่างเคร่งครัด กล่าวคือจะต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายโดยชัดแจ้งให้เห็นเป็นอย่างอื่น มิฉะนั้น การที่บุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาย่อมจะต้องมีองค์ประกอบในเรื่องการกระทำโดยเจตนา ตามมาตรา 59 วรรคหนึ่งเสมอ

ความผิดตามกฎหมายศุลกากรเป็นความผิดทางเทคนิค ฐานความผิดในคดีศุลกากรบางเรื่องมีลักษณะที่ซับซ้อน หรือคาบเกี่ยว ยากที่จะพิสูจน์ได้แน่ชัดว่า แท้ที่จริง

---

²เฉลิมชัย ศรีเลิศชัยพานิช, “ความรับผิดและโทษในทางอาญาตามกฎหมายศุลกากร,” *ดุลพินิจ* 30, 2 (มีนาคม-เมษายน 2526): 58.

แล้วผู้กระทำมีเจตนาหรือไม่อย่างไร เมื่อคำนึงถึงหลัก “กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา” แล้ว ผลแห่งการกระทำที่เกิดขึ้น ทำให้รัฐได้รับความเสียหาย จึงมีส่วนชี้ให้เห็นถึงพฤติการณ์ ในทางทฤษฎี ดังนั้น ฐานความผิดบางลักษณะที่ยากแก่การพิสูจน์ในเรื่องเจตนา กฎหมาย สุลกากรจึงได้บัญญัติโดยชัดแจ้ง ให้ยกเว้นจากหลักทั่วไป กล่าวคือ ให้ผู้กระทำได้รับ ผิดในทางอาญา โดยไม่คำนึงถึงเจตนา ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติ- สุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 ว่า “การกระทำที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 และมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติสุลกากร พ.ศ. 2469 นั้น ให้ถือเป็นความผิดโดยมิพักต้องคำนึงว่า ผู้กระทำมีเจตนา หรือกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่”³

นอกจากนี้ ยังมีมาตรา 36 มาตรา 96 และมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติ สุลกากร พ.ศ. 2469 ซึ่งใช้หลักยกเว้นในเรื่องการกระทำโดยเจตนาดังกล่าวด้วย

2) การลงโทษผู้พยายามกระทำความผิด

การพยายามกระทำความผิด คือ การลงมือกระทำความผิดแล้ว แต่กระทำ ไม่ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้ว แต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา 80 และมาตรา 81 บัญญัติให้ผู้กระทำผิดในชั้นพยายาม รับโทษเพียงสอง ในสามส่วนของอัตราโทษที่กำหนดไว้ หรืออาจได้รับโทษเพียงกึ่งหนึ่ง หากการกระทำ นั้นไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างแน่แท้ ซึ่งน้อยกว่าผู้กระทำความผิดสำเร็จตามหลัก กฎหมายอาญา แต่ในกรณีที่เป็นลักษณะความผิดร้ายแรง และความเสียหายที่เกิดขึ้น กระทบถึงความมั่นคงของรัฐ โดยรวม กฎหมายอาจบัญญัติยกเว้นให้ผู้กระทำความผิด ในชั้นพยายามต้องรับโทษเท่ากับผู้กระทำความผิดสำเร็จ

กฎหมายสุลกากรซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา ได้มีบทบัญญัติ ยกเว้นหลักการลงโทษผู้พยายามกระทำความผิด โดยให้ผู้พยายามกระทำผิดต้องรับโทษ เช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ ทั้งนี้ เนื่องจากความผิดในทางภาษีอากร ถือได้ว่าเป็นลักษณะความผิดที่ร้ายแรง และกระทบกระเทือนถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของรัฐ ดังเช่น

³ เถลิ้มชัย ศรีเลิศชัยพานิช, เรื่องเดียวกัน, หน้า 59-60.

มาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 ที่บัญญัติไว้ว่า “. . . หรือเกี่ยวข้องกับประการใด ๆ ในการหลีกเลี่ยง หรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียค่าภาษี ศาลการ หรือในการหลีกเลี่ยง หรือพยายามหลีกเลี่ยงบทกฎหมายและข้อจำกัด ใด ๆ อัน เกี่ยวกับการนำของเข้า . . .” จะเห็นได้ว่า การหลีกเลี่ยงการเสียภาษีศาลการ หรือการ พยายามหลีกเลี่ยงการเสียภาษีศาลการจะได้รับโทษเท่ากัน เพราะโทษของมาตรา 27 ลงโทษเท่ากันสำหรับความผิดทุกบานที่กระทำไป

นอกจากนี้ มาตรา 72 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 ยังบัญญัติไว้ ว่า “. . . ถ้าผู้ใดทำผิดหรือเกี่ยวข้องในการกระทำผิดต่อข้อบังคับนี้ก็ดี หรือพยายาม หรือ เกี่ยวข้องในการกระทำผิดต่อข้อบังคับนี้ก็ดี ท่านว่าผู้นั้นมีความผิด . . .” ซึ่ง กฎหมายมาตรานี้ได้กำหนดโทษเท่ากันไม่ว่าจะกระทำผิดสำเร็จ หรือเพียงแต่ พยายามกระทำผิด⁴

3) การลงโทษผู้สนับสนุนการกระทำผิด

ผู้สนับสนุนการกระทำผิด หมายถึง ผู้ช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวก ในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อน หรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดจะมีได้ รู้ถึงการช่วยเหลือหรือการใช้ความสะดวกนั้นก็ตาม ตามหลักทั่วไปในประมวล กฎหมาย-อาญา ได้กำหนดโทษมากน้อยลดหลั่นกันระหว่างตัวการ ผู้ใช้ ผู้โฆษณา หรือ ผู้สนับสนุนการกระทำผิด หากข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้กระทำเป็นเพียงผู้สนับสนุน การกระทำผิด มิใช่ตัวการ ต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่ตัวการพึงได้รับ อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายอาญายังมีข้อยกเว้นให้สนับสนุนรับโทษน้อยลง หรือ ไม่ต้องรับโทษ หรือรับโทษหนักขึ้นกว่าธรรมดา คือ ให้รับโทษเท่ากับตัวการใน ความผิดนั้น โดยคำนึงถึงความร้ายแรงแห่งลักษณะความผิด และผลเสียหายที่เกิดขึ้น

สำหรับกฎหมายศาลการ ได้มีบทบัญญัติข้อยกเว้นหลักการลงโทษ ผู้สนับสนุนการกระทำผิดเช่นเดียวกับผู้พยายามกระทำความผิดดังที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 2 เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษโดยให้ผู้สนับสนุนต้องรับโทษเท่า

⁴ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, กฎหมายศาลการ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์-ศึกษาสัมพันธ์, 2520), หน้า 16.

ตัวการ ดังเช่นมาตรา 27 และมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469 ที่บัญญัติโทษสำหรับตัวการกับผู้ใช้และผู้สนับสนุนการกระทำผิดเป็นอย่างเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ผู้พยายามกระทำความผิดหรือผู้สนับสนุนการกระทำ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามีข้อแตกต่างจากพระราชบัญญัติศาลการ กล่าวคือ การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติศาลการ ได้บัญญัติถึงการกระทำที่ยังอยู่ในขั้น พยายามไว้ในตัวบทแห่งความผิดเช่นเดียวกับผู้สนับสนุน และยังได้บัญญัติถึงลักษณะ แห่งการกระทำที่เกี่ยวข้องและอยู่ในข่ายการเป็นผู้สนับสนุนไว้ในตัวบทบัญญัติแห่ง ความผิดนั้น ดังนั้น หากปรากฏข้อเท็จจริงเข้าองค์ประกอบแห่งการกระทำที่กฎหมาย บัญญัติไว้เป็นความผิดแล้ว บุคคลนั้นก็ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น โดยไม่ ต้องวินิจฉัยว่าเป็นการกระทำความผิดสำเร็จหรืออยู่ในขั้นพยายามหรือเป็นผู้สนับสนุน หรือตัวการ ส่วนประมวลกฎหมายอาญา เป็นเรื่องที่ศาลจะต้องนำข้อเท็จจริงที่ได้มา วินิจฉัยว่า พฤติการณ์หรือลักษณะแห่งการกระทำเป็นการกระทำความผิดสำเร็จ หรืออยู่ ในขั้นพยายาม หรือเป็นผู้สนับสนุน หรือตัวการ⁵

4) หน้าที่นำสืบ

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การอ้างพยานหลักฐานเพื่อ สนับสนุนคำฟ้องในหน้าที่นำสืบตกแก่ผู้กล่าวอ้าง คือ โจทก์ แต่กฎหมายศาลการ กำหนดให้หน้าที่นำสืบตกแก่จำเลย ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 100 แห่งพระราชบัญญัติ ศาลการ พ.ศ. 2469

“ในการฟ้องร้องคดีอันเกี่ยวข้องกับซึ่งต้องยึดเพราะไม่เสียภาษี หรือ เพราะเหตุพึงรับโดยประการอื่นก็ดี หรือยึดเพื่อเอาค่าปรับตามพระราชบัญญัตินี้ก็ดี ถ้ามี ข้อโต้เถียงเกิดขึ้นว่าค่าภาษีสำหรับของนั้น ๆ ได้ส่งชำระถูกต้องแล้วหรือหาไม่ หรือว่า ของนั้น ๆ ได้นำเข้ามา ได้ขนขึ้นจากเรือ ได้ส่งออก ได้บรรทุกลงเรือ ได้ย้ายขนไป ได้ เก็บ ได้ขาย หรือได้จัดการอย่างอื่นโดยชอบด้วยกฎหมายหรือหาไม่ไซ้ ท่านว่าหน้าที่ พิสูจน์ตกอยู่แก่จำเลยทุกคดีไป”

⁵เฉลิมชัย ศรีเลิศชัยพานิช, เรื่องเดิม, หน้า 64-66.

หน้าที่ของจำเลยที่จะต้องนำสืบต้องเป็นคดีที่เกี่ยวกับการลักลอบหนีภาษี
 สุลกากร หรือหลีกเลี่ยงอากร โดยเจตนาจะหนีค่าภาษี ซึ่งในทางปฏิบัตินั้น การฟ้องร้อง
 คดีจะกระทำโดยเลื่อนลอยไม่ได้จำเป็นที่จะต้องมิพยานหลักฐานสนับสนุน และ
 เนื่องจากคดีสุลกากรบางคดีไม่ได้จับผู้กระทำผิดได้ค่านั่งคาเขา อาจตรวจพบของกลาง
 ระหว่างทาง หรือซุกซ่อนตามสถานที่ต่าง ๆ เมื่อมีการฟ้องร้อง โจทก์ตั้งข้อหาว่าจำเลย
 ลักลอบนำของเข้ามาในราชอาณาจักร หากจำเลยนำสืบได้ว่า ได้รับซื้อจากบุคคลอื่น
 หน้าที่นำสืบก็จะตกกลับแก่โจทก์ตามเดิม โดยเหตุนี้ โจทก์จึงจำเป็นต้องแสวงหา
 พยานหลักฐานให้เพียงพอที่จะลงโทษจำเลยได้ มิฉะนั้น ศาลจะยกประโยชน์แห่งความ
 สงสัยให้แก่จำเลย⁶ ฉะนั้น หากจำเลยต่อสู้ว่า จำเลยซื้อของนั้นในราชอาณาจักร ศาลจะ
 ได้นำมาตรา 100 มาใช้บังคับ แต่ถ้าข้อเท็จจริงได้ความว่าของกลางเป็นของต่างประเทศ
 ที่ต้องเสียภาษีแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของจำเลยจะต้องพิสูจน์ว่าของกลางดังกล่าวได้เสียภาษี
 ถูกต้องแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 203/2520)

5) การกำหนดโทษปรับและการกักขังแทนค่าปรับ

ตามมาตรา 31 แห่งประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลจะ
 พิพากษาให้ปรับผู้กระทำความผิดหลายคน ในความผิดอันเดียวกัน ในกรณีเดียวกัน
 ให้ศาลลงโทษปรับเรียงตามรายตัวบุคคล” ซึ่งเป็นการกำหนดโทษปรับสำหรับผู้กระทำ
 ผิดอาญา โดยในกรณีที่ความผิดอาญาฐานใด กฎหมายได้ระวางโทษปรับไว้และหาก
 ข้อเท็จจริงได้ความว่า ในการกระทำผิดครั้งเดียวกันนั้น มีผู้ร่วมกระทำผิด (ในฐานะ
 ตัวการ) หลายคน ก็ให้ศาลพิพากษาลงโทษปรับจำเลยแต่ละคนไปไม่เกินอัตราที่ระบุไว้
 ซึ่งจำเลยแต่ละคนต้องรับผิดชำระเต็มจำนวนค่าปรับที่ศาลได้กำหนดไว้ อันเป็นการปรับ
 เรียบตัวบุคคลผู้กระทำผิด

สำหรับการกำหนดโทษปรับตามกฎหมายสุลกากร มาตรา 27 ได้บัญญัติไว้
 โดยเฉพาะว่า “... สำหรับความผิดครั้งหนึ่ง ๆ ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวม
 ค่าอากรด้วยแล้ว...” ซึ่งแตกต่างไปจากหลักการกำหนดโทษปรับตามประมวลกฎหมาย
 อาญามาตรา 31 ถือได้ว่า บทบัญญัติตามกฎหมายสุลกากรมีลักษณะพิเศษ โดยเฉพาะ

⁶ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, เรื่องเดิม, หน้า 13-14.

ผลก็คือ ศาลจะปรับจำเลยรวมกันหรือแยกเป็นรายตัวก็ได้ สำหรับความผิดครั้งหนึ่ง ๆ (ในกรรมเดียว) แต่ที่สำคัญก็คือ ค่าปรับทั้งหมดรวมกันต้องไม่เกินจำนวนสี่เท่าราคาของรวมค่าอากร และยังขยายรวมไปถึงการแบ่งโทษกักขังแทนค่าปรับอีกด้วย⁷

6) ความรับผิดชอบในค่าปรับในการรับโทษแทนกัน

โดยปกติโทษทางอาญาจะใช้ลงโทษแก่บุคคลที่กระทำความผิดโดยตรงเท่านั้น ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญาว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญา ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย . . .” ส่วนบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่มีส่วนร่วมรู้เห็นหรือเกี่ยวข้องหรือร่วมลงมือกระทำความผิด ย่อมไม่ต้องรับโทษในทางอาญาด้วย

สำหรับโทษปรับเป็นโทษในทางอาญาประเภทหนึ่ง และผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล ถ้าไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือถูกกักขังแทนค่าปรับ ดังบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 มาตรา 28 และมาตรา 29

กฎหมายศุลกากรได้กำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดไว้ 3 สถาน คือ จำคุกปรับ และริบทรัพย์สิน แต่โทษปรับตามกฎหมายศุลกากรมีลักษณะแตกต่างไปจากหลักการรับโทษในทางอาญาตามมาตรา 2 กล่าวคือ มิได้จำกัดเฉพาะแต่บุคคลผู้กระทำความผิดโดยตรงเท่านั้น บุคคลอื่น ๆ แม้มิได้เป็นผู้ลงมือกระทำความผิดหรือมีส่วนร่วมรู้เห็นในการกระทำความผิด ก็อาจต้องรับผิดชอบชำระค่าปรับด้วย แต่จะต้องเป็นผู้ที่กฎหมายได้ระบุฐานะไว้แน่ชัด โดยพิจารณาถึงความเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการนั้น ๆ เช่น ให้บุคคลที่อยู่ในฐานะตัวการต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในเรื่องค่าปรับของตัวแทน ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2482 ว่า “. . . ตัวการ

⁷เฉลิมชัย ศรีเลิศชัยพานิช, เรื่องเดิม, หน้า 68-69.

จะต้องรับผิดชอบในทางแพ่งใช้ค่าปรับนั้น โดยมีพักต้องค้ำประกันว่าตัวแทนจะสามารถชำระค่าปรับนั้นได้หรือไม่ หรือมีพักต้องค้ำประกันว่าตัวแทนได้ถูกจำแทนค่าปรับแล้วหรือไม่”

นอกจากนี้ กฎหมายศุลกากรยังให้เจ้าของเรือต้องร่วมรับผิดชอบในการใช้เบี่ยงปรับ ซึ่งได้ลงโทษปรับตัวแทนเรือผู้ปกครองนั้น ๆ ด้วย ตามบทบัญญัติมาตรา 105 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

ตามบทบัญญัติดังกล่าว แม้จะได้ลงโทษทางอาญา ปรับจำเลยแล้ว และแม้จำเลยจะยอมให้กักขังแทนค่าปรับ ซึ่งน่าจะสิ้นสุดกันเพียงนั้น แต่กฎหมายศุลกากรได้บัญญัติให้นายเรือ เจ้าของ หรือเจ้าสำนักใด ๆ ตลอดจนจนตัวการต้องรับผิดชอบทางแพ่งในการใช้เบี่ยงปรับอีกด้วย⁸

1.2 ลักษณะความผิดตามกฎหมาย

การกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายศุลกากรมีหลายลักษณะตามความผิดฐานต่าง ๆ ซึ่งกฎหมายศุลกากรมิได้บัญญัติโดยแยกชัดเจนตามแบบประมวลกฎหมายอาญา ความผิดบางฐานรวมกันหลายบานในมาตราเดียวกัน โดยพรรณนาถึงการกระทำหรือองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างอันเป็นความผิดแล้วระบุโทษไว้ ซึ่งความผิดตามกฎหมายศุลกากร แยกออกเป็น 7 กลุ่มความผิด ดังนี้

1) ความผิดตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

ความผิดตามมาตรา 27 มีโทษหนักกว่าความผิดตามมาตราอื่น ๆ และการกระทำความผิดตามมาตรา 27 สามารถแบ่งออกเป็นหลายฐาน โดยมีองค์ประกอบครบบริบูรณ์ในแต่ละฐาน และมีได้จำกัดเฉพาะการลักลอบหรือหลีกเลี่ยงเท่านั้น ซึ่งความผิดตามมาตรา 27 เป็นการกระทำ ดังต่อไปนี้⁹

(1) ของที่ยังไม่เสียภาษี หมายถึง ของที่มีรายชื่อระบุในกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากรว่าจะต้องเสียภาษีในการนำเข้ามาหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร และของที่ยังไม่ได้เสียภาษีตามข้อบังคับทางกฎหมายศุลกากร

⁸ เฉลิมชัย ศรีเลิศชัยพานิช, เรื่องเดียวกัน, หน้า 72-74.

⁹ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, เรื่องเดิม, หน้า 283.

(2) ของต้องห้าม หมายถึง ของที่กฎหมายศุลกากรหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากรห้ามเด็ดขาดมิให้นำเข้ามาหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร

(3) ของต้องจำกัด หมายถึง ของที่ควบคุมการนำเข้าหรือส่งออกตามกฎหมายศุลกากรหรือกฎหมายอื่น โดยจะนำเข้ามาในราชอาณาจักรหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อบังคับที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น ต้องมีใบอนุญาตในการนำเข้าหรือส่งออก เป็นต้น

(4) ของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากร โดยถูกต้อง หมายถึง ของที่นำเข้าหรือส่งออกโดยไม่แจ้งให้ศุลกากรทราบ เพื่อเจ้าพนักงานศุลกากรจะได้ตรวจสอบหรือดำเนินการตามระเบียบของกรมศุลกากร

ความผิดตามมาตรา 27 แยกฐานความผิดออกได้ 8 ฐานความผิด แต่ละฐานความผิดไปสิ้นสุดที่คำว่า “ก็ตี” ฐานความผิดทั้งแปดแยกได้ดังนี้¹⁰

ฐานที่ 1 ผู้ใดนำหรือพาของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากร โดยถูกต้อง เข้ามาในราชอาณาจักรไทย

การนำเข้ามาในราชอาณาจักรเทียบได้กับการกระทำของผู้นำของเข้าตามกฎหมายศุลกากร ซึ่งมีคำจำกัดความใน มาตรา 2¹¹ หมายความว่ารวมทั้งและใช้ตลอดถึงเจ้าของหรือบุคคลอื่นซึ่งเป็นผู้ครอบครอง หรือมีส่วนได้เสียชั่วขณะใดขณะหนึ่งที่น่าจะเข้ามา ส่วนคำว่า “พา” หมายถึง นำเข้ามาโดยตนเอง คือพาติดตัวเข้ามา

ฐานที่ 2 ผู้ใดส่งหรือพาของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากร โดยถูกต้อง ออกไปนอกราชอาณาจักรไทย

ฐานที่ 3 ผู้ใดช่วยเหลือด้วยประการใด ๆ ในการนำของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากร โดยถูกต้องเข้ามาหรือออกไปนอกราชอาณาจักรไทย หรือช่วยเหลือด้วยประการใด ๆ ในการส่งของเช่นนั้นออกไปนอกราชอาณาจักรไทย

¹⁰ชูชาติ อัสวโรจน์, รวมกฎหมายศุลกากร และกฎหมายพิกัตอัตราศุลกากร พร้อมคำอธิบาย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เดือนตุลา, 2549), หน้า 411-412.

¹¹พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 2.

ผู้ช่วยเหลือ หมายถึง ผู้สนับสนุนการกระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญา โดยการให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด แต่ตามกฎหมายศุลกากรได้รับโทษเท่ากับตัวการแทนที่จะถูกลงโทษเพียงสองในสามส่วนเช่น ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดอาญาตามหลักทั่วไป

ฐานที่ 4 ผู้ใดย้ายถอนไป หรือช่วยเหลือให้ย้ายถอนไปซึ่งของที่ยังมีได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากร โดยถูกต้อง จากเรือกำปั่น ท่าเทียบเรือ โรงเก็บสินค้า คลังสินค้า ที่มั่นคง หรือโรงเก็บของ โดยไม่ได้รับอนุญาต

ฐานที่ 5 ผู้ใดให้ที่อาศัยเก็บ ฤๅเก็บ ฤๅซ่อนของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากร โดยถูกต้อง หรือยอม หรือจัดให้ผู้อื่นทำการเช่นนั้น

ฐานที่ 6 ผู้ใดเกี่ยวข้องกับประการใด ๆ ในการขน หรือย้ายถอน หรือกระทำอย่างใดแก่ของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากร โดยถูกต้อง

ฐานที่ 7 ผู้ใดเกี่ยวข้องกับประการใด ๆ ในการหลีกเลี่ยง หรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียค่าภาษีศุลกากร หรือในการหลีกเลี่ยงบทกฎหมายและข้อจำกัดใด ๆ อันเกี่ยวกับการนำของเข้า ส่งของออก ขนของขึ้นเก็บในคลังสินค้า และการส่งมอบของโดยเจตนาจะหนีค่าภาษีของรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะต้องเสียสำหรับของนั้น

ฐานที่ 8 ผู้ใดหลีกเลี่ยงข้อห้ามหรือข้อจำกัดอันเกี่ยวแก่ของใด

ความผิดตามมาตรา 27 ดังกล่าว ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยกันแล้วหรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

ความผิดที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 27 แบ่งออกเป็น 2 ประเภท¹²

¹²มานะ หลีกทอง, ความรับผิดทางกฎหมายและการระงับคดีผู้นำของเข้า-ส่งออก (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอ โอนิก อินเทอร์เน็ต รีซอสเซส, 2535), หน้า 145-146.

ประเภทที่ 1 การนำบทบัญญัติตามมาตรา 27 ไปใช้บังคับโดยนำทั้งการกระทำที่เป็นความผิดและนำโทษมาใช้บังคับด้วย

(1) ตามมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

มาตรา 36 นี้ให้นำบทบัญญัติมาตรา 27 ให้ใช้บังคับแก่ของที่นำเข้ามาหรือส่งออกไปโดยทางไปรษณีย์ด้วย

(2) ตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

ความผิดตามมาตรา 96 เป็นความผิดฐานทำให้ของหายไปจากคลังสินค้าโดยไม่ปรากฏเหตุ โดยมีองค์ประกอบความผิด ดังนี้

ก. ของในคลังสินค้ามีปริมาณน้อยลงกว่าที่จดไว้ในใบขนสินค้าเดิมเมื่อนำของเข้าเก็บ

ข. มีปริมาณที่ต่างกัน โดยไม่มีเหตุผลปรากฏในบันทึกของพนักงานหรือไม่ปรากฏเหตุที่สมควรอนุญาตมิให้ต้องคิดค่าภาระติดพัน

ทั้งนี้ ปริมาณที่ต่างกันโดยแสดงเหตุมิได้ดังกล่าว เป็นของที่ได้อพยพไปโดยมิได้รับอนุญาตจากพนักงาน ซึ่งต้องระวางโทษเช่นเดียวกับมาตรา 27 คือ ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยกันแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

ประเภทที่ 2 การนำโทษตามมาตรา 27 ไปใช้บังคับ บทบัญญัติประเภทนี้มี 2 มาตรา

(1) ตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

ความผิดตามมาตรา 31 เป็นความผิดฐานนำ หรือยอมให้ผู้อื่นหรือเกี่ยวข้องกับของที่ต้องเสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม ลงในเรือ หรือออกจากเรือในทะเล หรือแม่น้ำลำคลองเพื่อหนีค่าภาษี หลีกเลี่ยงข้อจำกัด หรือหลีกเลี่ยงข้อห้าม ซึ่งต้องระวางโทษเช่นเดียวกับมาตรา 27 คือ ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยกันแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

(2) ตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480

ความผิดฐานนำของเข้า หรือส่งของออกนอกทางอนุมัติเป็นความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480 ดังนี้

ก. ห้ามนำให้ผู้ใดขนส่งของ หรือพยายามขนส่งของผ่านเขตแดนทางบกเข้าไปในหรือออกนอกราชอาณาจักร หรือตั้งแต่เขตแดนทางบกมายังด่านศุลกากร หรือจากด่านศุลกากรไปยังเขตแดนนั้น ตามทางใด ๆ นอกจากเวลาที่อธิบดีกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข. ห้ามมิให้ผู้ใดช่วยเหลือการขนส่ง หรือเก็บ หรือซ่อน หรือยินยอมให้เก็บหรือซ่อน หรือจัดให้เก็บ หรือซ่อนของใด ๆ โดยรู้ถือว่าของนั้น ได้ขนส่งโดยฝ่าฝืนข้อห้าม

อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวได้มีข้อยกเว้นสำหรับการขนส่งของตามทางอนุมัติ คือ การส่งในเวลาอื่น นอกจากที่กำหนด จะทำได้เมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี หรือผู้แทน

ทั้งนี้ ความผิดดังกล่าวมีโทษตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480 ซึ่งต้องระวางโทษตามมาตรา 27 คือให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยกันแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ และให้ริบของที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยการกระทำความผิด โดยมีต้องคำนึงว่าบุคคลใดจะต้องรับโทษหรือไม่

2) ความผิดฐานรับของหนีภาษีตามมาตรา 27 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

ความผิดฐานรับของหนีภาษีตามมาตรา 27 ทวิ มีลักษณะเป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกภายหลังที่การกระทำความผิดตามมาตรา 27 สำเร็จไปแล้ว โดยองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 27 ทวิ มีความชัดเจนอยู่ในตัวบทอยู่แล้ว การลงโทษต้องพิสูจน์ว่า ผู้รับของรู้หรือรู้ว่าเป็นของหนีภาษีเข้ามาในราชอาณาจักร มิฉะนั้นจะไม่ครบองค์ประกอบของความผิด และมีถ้อยคำที่น่าสังเกต เช่น ช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซึ่งน่าจะเกี่ยวข้องกับมาตรา 27 แต่ที่แท้จริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ความแตกต่างอยู่ที่การกระทำที่เป็นการสนับสนุนการกระทำความผิดตามมาตรา 27 เป็นการกระทำก่อนหรือขณะกระทำความผิด แต่การกระทำที่บัญญัติในมาตรา 27 ทวิ เป็นการกระทำภายหลังการกระทำผิดฐานลักลอบหรือหลีกเลี่ยงสำเร็จลงแล้ว เทียบได้กับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 357 ฐานรับของโจร กรณีที่ซ่อนเร้น

ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื้อ รับจํานวน หรือรับด้วยประการใด ๆ ซึ่งทรัพย์สิน
ได้มาโดยการกระทำความผิด¹³

ความผิดตามมาตรา 27 ทวิ ดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือ
ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือทั้งปรับทั้งจำ

3) ความผิดฐานขนถ่ายขนถ่ายสิ่งใด ๆ ในทะเลนอกเขตท่าหรือในเขต
ต่อเนื่อง

ห้ามมิให้เรือขนถ่ายสิ่งของใด ๆ ความผิดฐานขนถ่ายสิ่งใด ๆ ในทะเล
นอกเขตท่า หรือในเขตต่อเนื่อง โดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือไม่ได้รับอนุญาตจาก
พนักงานเจ้าหน้าที่ การขนถ่ายนอกเขตท่าเป็นความผิด ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน
สองปี หรือปรับเป็นเงินสามเท่าของราคาของ หรือปรับเป็นเงินหนึ่งแสนบาทแล้วแต่
จํานวนใดจะมากกว่า หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ริบของที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยการกระทำ
ความผิด โดยมีต้องคํานึงว่าบุคคลใดจะต้องรับโทษหรือไม่¹⁴ สำหรับความผิดในเขต
ต่อเนื่อง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับเป็นเงินสองเท่าของราคาของ หรือ
ปรับเป็นเงินห้าหมื่นบาทแล้วแต่จํานวนใดจะมากกว่า หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือให้ริบของ
ที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยการกระทำความผิด โดยมีต้องคํานึงว่าบุคคลใดจะต้องรับโทษหรือไม่¹⁵

ความผิดฐานดังกล่าวมีระวางโทษลดหลั่นกันไประหว่างการขนถ่ายของ
ในทะเลนอกเขตท่าที่อยู่ในเขตทะเลอาณาเขตกับการขนถ่ายของในทะเลที่อยู่ในเขต
ต่อเนื่อง โดยระวางโทษสำหรับการกระทำในเขตต่อเนื่องเบากว่าการกระทำในเขตทะเล
อาณาเขตครั้งหนึ่ง

4) ความผิดฐานสำแดงเท็จตามมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร
พ.ศ. 2469

ความผิดฐานสำแดงเท็จตามมาตรา 99 แยกฐานความผิดออกได้ ดังนี้

¹³ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, เรื่องเดิม, หน้า 291-292.

¹⁴ พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 27 ตี.

¹⁵ พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2540, มาตรา 37 ตี.

(1) กระทำ หรือจัด หรือยอมให้ผู้อื่นกระทำ หรือยื่น หรือจัดให้ผู้อื่นยื่นซึ่ง ใบขนสินค้าคำสำแดง ใบรับรอง บันทึกเรื่องราว หรือตราสารอย่างอื่นต่อพนักงาน-เจ้าหน้าที่ ในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับพระราชบัญญัติศุลกากร หรือซึ่งพระราชบัญญัติศุลกากรบังคับให้กระทำนั้นเป็นความเท็จ เป็นความไม่บริบูรณ์ หรือเป็นการชักพาให้หลงผิดในรายการใด ๆ

(2) การไม่ตอบคำถามที่กฎหมายศุลกากรบังคับให้ตอบ หรือไม่ตอบตามความสัตย์จริง

(3) การไม่ยอม หรือละเลยไม่ทำ ไม่รักษา ซึ่งบันทึกเรื่องราว ทะเบียน สมุดบัญชี เอกสาร หรือตราสารอย่างอื่นซึ่งกฎหมายศุลกากรบังคับไว้

ความผิดฐานดังกล่าว ได้แก่ การไม่ยอมทำ หรือละเลยไม่ทำ หรือไม่รักษาไว้ ซึ่งเอกสารต่าง ๆ ตามที่กฎหมายศุลกากรบังคับให้ต้องปฏิบัติ แต่ถ้าเอกสารใดมีกฎหมายกำหนดโทษไว้โดยตรงก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรานั้น เช่น มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 ที่กำหนดให้จัดให้มีสมุดควบคุมและลงรายการในเขตควบคุมทางศุลกากร ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน แต่กรณีมาตรา 71 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ซึ่งบังคับให้นายเรือค้าขายฝิ่นจะต้องมีหรือจัดให้มีสมุดบัญชีสินค้าไว้ประจำเรือ แต่ไม่ได้กำหนดโทษไว้ ดังนั้น ผู้ฝ่าฝืนต้องมีความผิดตามมาตรา 99¹⁶

(4) การปลอมแปลงเอกสารหรือบันทึกเรื่องราว หรือใช้เอกสารบันทึกเรื่องราวที่ปลอมแปลง หรือตราสารอย่างอื่นตามที่กฎหมายศุลกากรบังคับไว้ให้ทำ หรือใช้ในกิจการใด ๆ เกี่ยวกับกฎหมายศุลกากร

(5) แก้วไขเอกสาร บันทึกเรื่องราว หรือตราสารอย่างอื่น ภายหลังที่ได้ออกไปแล้วจากทางราชการ

(6) การปลอมดวงตรา ลายมือชื่อ ลายมือชื่อย่อ เครื่องหมายอย่างอื่นของพนักงานศุลกากร หรือซึ่งพนักงานศุลกากรใช้เพื่อการอย่างใด ๆ อันเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากร

¹⁶ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, เรื่องเดิม, หน้า 294.

ทั้งนี้ ความฐานสำแดงเท็จตามมาตรา 99 ทั้ง 6 ฐานดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

5) ความผิดฐานฝ่าฝืนพิธีการศุลกากร หรือปฏิบัติพิธีการศุลกากรไม่ถูกต้อง ความผิดฐานฝ่าฝืนพิธีการศุลกากร หรือปฏิบัติพิธีการศุลกากรไม่ถูกต้อง แบ่งออกเป็น 8 ประเภท ดังนี้¹⁷

(1) ความผิดเกี่ยวกับการเก็บของในโรงพักสินค้าที่มั่นคง หรือคลังสินค้า ทัณฑ์บน

ก. ผู้ใดบังอาจลอบเข้าไปในโรงพักสินค้า หรือที่มั่นคง หรือเอากุญแจที่จงดืออยู่ ณ ที่นั้นออกโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁸

ข. ผู้ปกครองคลังสินค้าเดินเล่อไม่เก็บของไว้ในคลังสินค้าให้มีทางเข้าถึงหีบห่อของทุกห่อได้โดยสะดวก หรือไม่แสดงของที่เก็บของไว้ในคลังสินค้าเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากรเรียกหรือ ต้องระวางโทษปรับครั้งหนึ่ง ๆ ไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท สำหรับหีบห่อหนึ่ง ๆ ที่ไม่แสดง นอกจากค่าภาษีที่ต้องเสียสำหรับของนั้น¹⁹

ค. ผู้ใดบังอาจลักลอบเปิดคลังสินค้า หรือลวงเข้าไปถึงของที่อยู่ในคลังสินค้านั้นเว้นแต่จะได้อำนาจไปต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากรในเวลาทำการตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับครั้งหนึ่ง ๆ ไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ²⁰

(2) ความผิดเกี่ยวกับเรือเดินทางมาจากต่างประเทศ

ก. ผู้ใดไม่ยอมหรือละเลยที่จะกระทำการหรือปฏิบัติบางอย่างเมื่อถึงด่านตรวจ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท²¹

¹⁷ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 295-298.

¹⁸ พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 6 (2).

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 90 และมาตรา 91.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 93.

²¹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 21.

ข. นายเรือไม่รายงานเรือเข้าอันถูกต้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เรือมาถึงท่า ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท²²

(3) ความผิดเกี่ยวกับเรือเดินทางไปต่างประเทศ

ก. เรือลำใดมีพนักงานศุลกากรหรือพนักงานอื่นของรัฐบาลอยู่บนเรือ และออกเรือไป โดยพนักงานนั้นไม่ยินยอม หรือไม่ให้ความสะดวกแก่พนักงาน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท²³

ข. เรือลำใดออกไปโดยไม่ได้รับใบปล่อยเรือ และไม่ได้รับรายงานเรือออก ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท²⁴

ค. นายเรือหรือตัวแทนซึ่งบรรทุกสินค้าขาออกไม่ยื่นบัญชีสินค้าสำหรับเรือ หรือนายเรือที่ได้รับใบปล่อยเรือขาออกไม่ยื่นบัญชีคนโดยสาร ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท²⁵

ง. เรือที่มีระวางจดทะเบียนต่ำกว่าสองร้อยตันซึ่งออกจากท่ากรุงเทพ โดยไม่ได้รับใบเบิกร่องผ่านปากน้ำ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท²⁶

จ. เรือที่เตรียมจะออกจากท่า แต่ไม่ชักธงลง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท²⁷

(4) ความผิดเกี่ยวกับการค้าชายฝั่ง

ก. บรรทุกของลงหรือขึ้นจากเรือในทะเลลึกนอกเขตท่า หรือนอกพระราชอาณาเขต หรือแวนนอกพระราชอาณาเขต หรือเปลี่ยนทางเดิน โดยมิได้มีพฤติการณ์อันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ มาบังคับให้ต้องกระทำเช่นนั้น หรือแวนนอกพระราช-

²²พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 38.

²³เรื่องเดียวกัน, มาตรา 22.

²⁴เรื่องเดียวกัน, มาตรา 49.

²⁵เรื่องเดียวกัน, มาตรา 51 และมาตรา 52.

²⁶เรื่องเดียวกัน, มาตรา 53.

²⁷เรื่องเดียวกัน, มาตรา 57.

อาณาเขตแล้วมิได้แจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบในทันใด ณ ที่แรก ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท²⁸

ข. ออกจากท่าโดยไม่มีใบอนุญาตปล่อยสินค้าและปล่อยเรือให้เดินทางหรือไม่แสดงใบอนุญาตดังกล่าว ภายใน 24 ชั่วโมง ก่อนเริ่มขนถ่ายสินค้า เมื่อเรือถึงท่า ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท²⁹

ค. เรือที่ได้รับใบอนุญาตปล่อยสินค้าอย่างคุ่มได้ทั่วไปไม่ยื่นบัญชีสินค้าและค่าจ้างความตามแบบที่กำหนดไว้ในใบแนบ 12 ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท³⁰

ง. ขนของที่พึงต้องเสียอากรชั้นในหรือของต้องจำกัดออกจากเรือ โดยไม่ได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท³¹

จ. ไม่มีสมุดบัญชีสินค้าประจำเรือ หรือไม่บันทึกรายละเอียดการเดินทาง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท³²

(5) ความผิดเกี่ยวกับที่ทอดเรือภายนอก

ก. ฝ่าฝืนข้อบังคับเกี่ยวกับการขนถ่ายและบรรทุกสินค้า ณ ที่ทอดเรือภายนอกต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท³³

ข. บรรทุกสินค้าลงเรือหรือขนถ่ายสินค้า ณ ที่ทอดเรือภายนอกหรือ ณ ที่แห่งใดอันมิได้อนุมัติ โดยมิได้รับความยินยอมของอธิบดี ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท และให้ริบสินค้าที่ได้บรรทุกลงหรือขนขึ้นหรือวางหรือเหลืออยู่ในเรือนั้น³⁴

²⁸พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 66.

²⁹เรื่องเดียวกัน, มาตรา 68.

³⁰เรื่องเดียวกัน, มาตรา 69.

³¹เรื่องเดียวกัน, มาตรา 70.

³²เรื่องเดียวกัน, มาตรา 71.

³³เรื่องเดียวกัน, มาตรา 72.

³⁴เรื่องเดียวกัน, มาตรา 74.

ค. ไม่ยื่นบัญชีสินค้าสำหรับเรือแสดงสินค้าที่บรรทุกทั้งหมด และไม่ชัก
ธงลง ต้องระวางโทษตามมาตรา 57 ปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท³⁵

(6) ความผิดเกี่ยวกับการขนส่งผ่านแดนทางบก

ก. ขนส่งหรือพยายามขนส่งของตามทางใด ๆ นอกจากทางอนุมติ
เว้นแต่เป็นทางอนุมติเฉพาะคราว หรือขนส่งเวลาใด ๆ นอกจากเวลาที่อธิบดีกำหนด
เว้นแต่ได้รับอนุญาตพิเศษ ต้องระวางโทษตามมาตรา 27 คือ ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคา
ของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยกันแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปีหรือทั้งปรับทั้งจำ และให้
ริบของที่เกี่ยวข้องเนื่องด้วยการกระทำความผิด โดยมีต้องค้ำประกันว่าบุคคลใดจะต้องรับโทษ
หรือไม่³⁶

ข. เรือที่ใช้ขนส่งตามลำน้ำไม่ได้จอดเทียบท่าซึ่งอธิบดีประกาศกำหนด
ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท³⁷

ค. ผู้ขนส่งของบรรทุกในรถยนต์เข้ามาไม่ยื่นบัญชีสินค้า หรือไม่ขน
ตามเส้นทางอนุมติ หรือไม่ได้ขนย้ายด้วยรถยนต์เดียวกันโดยไม่ได้รับอนุญาต ต้อง
ระวางโทษปรับครั้งหนึ่ง ๆ ไม่เกินหนึ่งแสนบาท³⁸

ง. ผู้ขนส่งของบรรทุกออกไปไม่ได้นำของให้พนักงานศุลกากรตรวจ
ที่ด่านศุลกากร หรือไม่ได้ยื่นใบอนุญาตหรือใบขนสินค้าที่เกี่ยวข้องกับของนั้นต่อพนักงาน
ประจำด่านพรมแดนหรือไม่ทำบัญชีสินค้าซึ่งอธิบดีประกาศกำหนดเพื่อยื่นต่อด่าน
ศุลกากรและด่านพรมแดน ต้องระวางโทษปรับครั้งหนึ่ง ๆ ไม่เกินหนึ่งแสนบาท³⁹

จ. ผู้ควบคุมยานใด ๆ ไม่ยอมหยุดให้ตรวจภายในระยะ 50 กิโลเมตร
จากเขตแดนทางบก ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท⁴⁰

³⁵ พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 85 และมาตรา 86.

³⁶ พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480, มาตรา 5 และมาตรา 5 ทวิ.

³⁷ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 6 และมาตรา 12.

³⁸ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 11 และมาตรา 17

³⁹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 8 และมาตรา 11.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 5, มาตรา 6 และมาตรา 22.

(7) ความผิดเกี่ยวกับอากาศยาน

ก. อากาศยานลงหรือขึ้นจากที่ใดนอกจากสนามบินสุลตการ เว้นแต่เหตุสุดวิสัย ต้องระวางโทษไม่เกินห้าหมื่นบาท⁴¹

ข. ผู้ใดชนของบรรทุกไว้ในอากาศยานเพื่อส่งออกนอกราชอาณาจักรขึ้นจากอากาศยาน หลังจากได้ออกใบปล่อยอากาศยานแล้ว โดยไม่ได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท⁴²

ค. ผู้ควบคุมอากาศยานที่บรรทุกของมาแต่ภายนอกนอกราชอาณาจักรไม่ได้ทำรายงานยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เมื่ออากาศยานมาถึงสนามบินสุลตการ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท⁴³

ง. ผู้ควบคุมอากาศยานที่ออกไปนอกราชอาณาจักรไม่ได้ยื่นใบแจ้งความว่าจะออกไปต่างประเทศตามแบบที่กำหนด หรือไม่ได้ยื่นบัญชีของที่บรรทุกต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท⁴⁴

(8) ความผิดในเขตควบคุมสุลตการ และบริเวณพิเศษ

ความผิดในเขตควบคุมสุลตการ เป็นความผิดตามมาตรา 12 มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติสุลตการ (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497 ซึ่งเขตควบคุมสุลตการเป็นบริเวณเขตที่มีการลักลอบหนีสุลตการ และหลีกเลี่ยงข้อห้ามข้อจำกัดเป็นประจำ ทำให้รัฐขาดรายได้ และยังทำลายเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงต้องกำหนดข้อบังคับควบคุมที่เข้มงวดกว่าเขตอื่น โดยประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตควบคุม ซึ่งความผิดในเขตควบคุมสุลตการ สรุปได้ดังนี้

⁴¹พระราชบัญญัติสุลตการ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480, มาตรา 7 และมาตรา 22.

⁴²เรื่องเดียวกัน, มาตรา 8 และมาตรา 22.

⁴³เรื่องเดียวกัน, มาตรา 15.

⁴⁴เรื่องเดียวกัน, มาตรา 16.

ก. ผู้ทำการค้าสินค้าชนิดที่อธิบดีประกาศกำหนดให้เขตควบคุม
ศุลกากรไม่จัดให้มีสมุดควบคุม และไม่ให้ลงรายการในขณะที่ได้รับ และจำหน่ายสินค้า
เป็นรายวัน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท⁴⁵

ข. ผู้ใดทำการขนสินค้าเข้าไปหรือออกมา หรือขนภายในบริเวณพิเศษ
ในเขตควบคุมทางศุลกากร โดยไม่มีใบอนุญาตซึ่งพนักงานศุลกากรออกให้ หรือไม่
แสดงใบอนุญาตเมื่อพนักงานศุลกากรเรียกร้อง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสน
บาท⁴⁶

6) ความผิดฐานไม่เก็บรักษาเอกสาร หรือฝ่าฝืนไม่ให้ความร่วมมือกับ
เจ้าหน้าที่

ความผิดฐานไม่เก็บรักษาเอกสาร หรือฝ่าฝืนไม่ให้ความร่วมมือกับ
เจ้าหน้าที่ เป็นความผิดที่กำหนดขึ้นเพื่อให้การพิจารณาอุทธรณ์หรือการตรวจสอบ
ภายหลังการตรวจปล่อยของไปจากอารักขาศุลกากรแล้ว เป็นไปอย่างถูกต้องและ
โปร่งใส จึงต้องกำหนดให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าหรือส่งออกมีหน้าที่ต่าง ๆ ดังนี้

(1) ความผิดฐานไม่เก็บรักษาบัญชี เอกสาร หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการนำ
ของเข้าหรือส่งของออก เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ

ผู้นำของเข้า ผู้ส่งของออก ตัวแทนเรือ หรือตัวแทนบุคคลดังกล่าวหรือ
บุคคลที่เกี่ยวข้องไม่เก็บและรักษาบัญชี เอกสาร หลักฐาน และข้อมูลไม่ว่าในรูปสื่อใด ๆ
ไว้ ณ สถานที่ประกอบการ หรือสถานที่อื่นที่อธิบดีกำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี
นับแต่วันนำเข้าหรือส่งของออก หรือ 2 ปีนับแต่วันเลิกกิจการแล้วแต่กรณี ต้อง
ระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴⁷

(2) ความผิดฐานไม่ให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสาร หลักฐาน หรือข้อมูลไม่ว่า
ในสื่อรูปแบบใด ๆ หรือสิ่งของอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอุทธรณ์⁴⁸

⁴⁵พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497, มาตรา 13 และมาตรา 15.

⁴⁶เรื่องเดียวกัน, มาตรา 14 และมาตรา 16.

⁴⁷พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 112.

⁴⁸เรื่องเดียวกัน, มาตรา 113 ทวิ.

ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียกของคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการมาให้ถ้อยคำ หรือส่งบัญชี เอกสาร หลักฐาน หรือข้อมูล ไม่ว่าในสื่อรูปแบบใด ๆ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁴⁹

(3) ความผิดฐานไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการ ตรวจสอบการกระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร

กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้มีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากร หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร ผู้ใดขัดขวางหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของอธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ในการกระทำการใด ๆ เพื่อตรวจสอบ เช่น การเข้าไปในสถานประกอบการเพื่อตรวจสอบ การสอบถามข้อเท็จจริงหรือเรียกบัญชี เอกสาร หลักฐานหรือข้อมูล ไม่ว่าในสื่อรูปแบบใด ๆ การยึดหรืออายัดสิ่งของต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁵⁰

(4) ความผิดฐานฝ่าฝืนไม่ให้ถ้อยคำหรือแจ้งข้อเท็จจริงหรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือหรือส่งพยานหลักฐานต่อเจ้าหน้าที่

กรณีมีเหตุอันควรสงสัยหรือตรวจพบว่า มีการกระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร หรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามพนักงานเจ้าหน้าที่ในการให้ถ้อยคำ หรือแจ้งข้อเท็จจริง หรือทำคำชี้แจง หรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หลักฐาน หรือข้อมูล ไม่ว่าในสื่อรูปแบบใด ๆ หรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดมาตรวจสอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ⁵¹

⁴⁹พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 112.

⁵⁰เรื่องเดียวกัน, มาตรา 115 ทวิ

⁵¹เรื่องเดียวกัน, มาตรา 115 ตริ.

(5) ความผิดฐานไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่
 ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกตามสมควรแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการ
 ปฏิบัติหน้าที่ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท⁵²

7) ความผิดฐานอื่น ๆ

ความผิดฐานอื่น ๆ เป็นความผิดนอกจากที่กล่าวไว้ข้างต้น โดยส่วนใหญ่
 มีความมุ่งหมายในการป้องกันปราบปรามการลักลอบหนีศุลกากร ได้แก่⁵³

(1) หากเครื่องหมาย ควงตรา กุญแจ หรือเครื่องผูกมัดใด ๆ ซึ่งพนักงาน
 ศุลกากรได้จัดทำไว้แก่ของใด ๆ ในเรือ หรือในที่ใด ได้มีผู้ถอนไป หรือเปิดออก หรือ
 หักต่อย หรือเปลี่ยนแปลงไปโดยจงใจ นายเรือมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน
 หนึ่งแสนบาท⁵⁴

(2) ผู้ใดขึ้นไปบนเรือเดินต่างประเทศขณะที่อยู่ในราชอาณาจักร โดยมีได้
 รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท⁵⁵

(3) ผู้ใดไม่ยอม หรือขัดขวาง หรือพยายามขัดขวางต่อการตรวจค้นรถ
 เกวียน หรือยานพาหนะอย่างอื่น ๆ ซึ่งได้ใช้ หรือกำลังใช้เนื่องกับเรือกำปั่น หรือ
 คลังสินค้า หรือโรงเก็บสินค้า หรือที่ขนของขึ้น หรือทำเนียบท่าเรือ หรือทางน้ำ หรือ
 ทางผ่านพรมแดน หรือทางรถไฟ เพื่อให้ทราบว่ามีของลักลอบหนีศุลกากรหรือไม่
 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท⁵⁶

(4) หากปรากฏว่าเรือลำใดอยู่ในเขตท่ามีสินค้าในเรือ และภายหลังปรากฏ
 ว่าเรือลำนั้นขาดลอยตัวขึ้นหรือมีแต่อับเฉา ซึ่งนายเรือไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า ได้ขนสินค้า

⁵²พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 115 เบญจ.

⁵³ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, เรื่องเดิม, หน้า 298-299.

⁵⁴พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 15.

⁵⁵เรื่องเดียวกัน, มาตรา 15 ทวิ.

⁵⁶เรื่องเดียวกัน, มาตรา 19.

โดยชอบด้วยกฎหมาย นายเรือมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือจะริบเรือไว้ก็ได้⁵⁷

(5) หากปรากฏว่า เรือลำใดมีที่ปิดบัง หรือพราง หรือเครื่องกลอุบายใด ๆ ทำขึ้นไว้เพื่อลักลอบหนีศุลกากร นายเรือต้องรับผิดถ้ามีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ได้ละเลยไม่ระวังเข้มงวดตามควรที่ป้องกัน หรือได้เกี่ยวข้อง หรือรู้เห็นด้วยในการสร้าง หรือทำ หรือวาง หรือใช้ที่ หรือเครื่องกลอุบายนั้น โดยต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท⁵⁸

(6) หากปรากฏว่าเรือลำใดมีของเป็นหีบห่อ ซึ่งมีขนาด หรือลักษณะขัดต่อกฎหมายศุลกากร หรือบทกฎหมาย หรือประกาศอื่น นายเรือมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท และให้ริบของนั้น⁵⁹

(7) ผู้ใดนำ หรือยอมให้ผู้อื่นนำ หรือเกี่ยวข้องในการนำของที่ต้องเสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม ลงในหรือออกจากเรือลำใดในทะเล หรือแม่น้ำลำคลอง ซึ่งอาจเป็นการฉ้อประโยชน์รายได้ของแผ่นดิน หรือหลีกเลี่ยงข้อจำกัด หรือหลีกเลี่ยงข้อห้าม ต้องระวางโทษตามมาตรา 27 คือ ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของ ซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยกันแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ⁶⁰

(8) หากมีความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรเกิดขึ้นเกี่ยวกับเรือซึ่งมีระวางบรรทุกเกินสองร้อยห้าสิบตัน และนายเรือไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า ตนได้จัดการเต็มวิสัยที่จะจัดได้ เพื่อที่จะสืบค้นให้พบและป้องกันเสียซึ่งการกระทำผิดนั้น นายเรือมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท⁶¹

(9) กรณีเรือที่มาหรือหยุดลอยลำหรือจอดเรือในเขตต่อเนื่องต้องตอบคำถามใด ๆ ของพนักงานศุลกากรเกี่ยวแก่เรือ คนประจำเรือ คนโดยสาร การเดินทาง ลักษณะของสินค้าในเรือ และสิ่งที้นำมาในเรือตามที่พนักงานศุลกากรถาม และต้อง

⁵⁷ พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 28.

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 29.

⁵⁹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 30.

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 31.

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 33.

ปฏิบัติตามคำสั่งอันควรของพนักงานสุลตการ ถ้านายเรือไม่ตอบคำถามหรือไม่ปฏิบัติตาม ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท⁶²

(10) กรณีของที่ขอกินหรือได้อนุญาตกินค่าภาษีได้บรรทุกลงเรือ หรือนำไปยังท่าเทียบท่าเรือ ท่าเทียบเรือ หรือที่อื่นเพื่อส่งออก และพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบว่า ของนั้นไม่ตรงตามสำแดงในเอกสาร และหากคำร้องขอนั้นปรากฏว่าเป็นการทุจริต ให้รับของนั้น และผู้ขอกินภาษีสำหรับของที่ส่งออกต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือสามเท่าของจำนวนค่าภาษีที่ขอกิน หรือทั้งจำนวน⁶³

1.3 การดำเนินคดี

กฎหมายสุลตการได้ให้อำนาจพนักงานสุลตการหรือพนักงาน พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสุลตการผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดี และพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในการดำเนินคดีตามกฎหมายสุลตการ ซึ่งความหมายของเจ้าพนักงานดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

พนักงานสุลตการหรือพนักงาน ตามพระราชบัญญัติสุลตการ พ.ศ. 2469 มาตรา 2 วรรคสี่ หมายถึง บุคคลใด ๆ ซึ่งรับราชการในกรมสุลตการ หรือนายทหารแห่งราชนาวี หรือนายอำเภอ หรือผู้ช่วยนายอำเภอ ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษให้กระทำการแทนกรมสุลตการ และยังรวมถึงพนักงานใด ๆ ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้กระทำการเป็นพนักงานสุลตการด้วยตามมาตรา 3 วรรคแปด แห่งพระราชบัญญัติสุลตการ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480 นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายอื่นระบุให้บุคคลบางตำแหน่งกระทำการเป็นพนักงานสุลตการได้บางกรณี คือ ผู้นำร่อง กรณีมีการกระทำผิดตามกฎหมายสุลตการบนเรือที่ไม่มีพนักงานสุลตการอยู่บนเรือลำนั้นตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย

⁶²พระราชบัญญัติสุลตการ (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2540, มาตรา 37 ทวิ

⁶³พระราชบัญญัติสุลตการ พ.ศ. 2469, มาตรา 60.

พนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 2 วรรคห้า หมายถึง พนักงานใด ๆ ซึ่งได้แต่งตั้งให้มีหน้าที่เฉพาะการ หรือพนักงานใดซึ่งกระทำหน้าที่โดยเฉพาะในกิจการตามหน้าที่ของตนโดยปกติ ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความหมายดังกล่าวมี 2 ลักษณะคือ

1) พนักงานซึ่งกระทำหน้าที่เฉพาะในกิจการตามหน้าที่ของตนโดยปกติตามอำนาจหน้าที่ของพนักงานศุลกากรที่กำหนดไว้ตามประมวลระเบียบปฏิบัติการศุลกากร เช่น นายตรวจศุลกากรมีหน้าที่ตรวจปล่อยสินค้า ก็เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจปล่อยสินค้า เป็นต้น

2) พนักงานผู้ใดได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่เฉพาะการในกิจการใด ๆ เช่น เจ้าหน้าที่ประเมินอากรผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ปราบปรามพิเศษเป็นการชั่วคราว ที่ใดที่หนึ่ง เจ้าหน้าที่ประเมินอากรผู้นั้นย่อมเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่สำหรับกิจการที่ตนได้รับมอบหมายให้กระทำนั้น

พนักงานศุลกากรผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดีเป็นพนักงานศุลกากรที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพิเศษให้ดำเนินการตามกฎหมายที่ระบุไว้

พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 อนุมาตรา 16 หมายถึง เจ้าพนักงาน ซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เช่น เจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครอง เป็นต้น และเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ตามกฎหมายหนึ่งกฎหมายใดโดยเฉพาะ เช่น พศติ เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า และพนักงานตรวจคนเข้าเมือง เป็นต้น

กฎหมายศุลกากรได้กำหนดอำนาจของเจ้าพนักงานดังกล่าวในการดำเนินคดีตามกฎหมายศุลกากร ดังนี้

1) การตรวจค้น

กฎหมายศุลกากรได้ให้อำนาจพนักงานศุลกากร หรือพนักงาน เพื่อจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย ดังนี้

(1) ตรวจค้นเรือลำใด ๆ ในพระราชอาณาเขต และอาจตรวจดูเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสินค้าในเรือได้ รวมทั้งอาจสั่งให้เปิดห้องส่วนใด ๆ ของเรือ หรือให้เปิดหีบห่อที่

บรรจุกของอย่างใด ๆ ได้ อาจประทับตรา หรือทำเครื่องหมาย หรือลั่นกุญแจ หรือผูกมัดของใด ๆ ด้วยก็ได้⁶⁴

(2) ตรวจค้นหีบห่อคนโดยสารแล้วปล่อยผ่านภาษีได้ และมีอำนาจกักหีบห่อที่มีได้เสียค่าภาษีหรือมีข้อต้องห้ามต้องจำกัดไว้ก็ได้⁶⁵ การใช้อำนาจตามมาตรานี้ นับว่าเป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไปเพราะการตรวจค้นนั้น ไม่ว่าจะเป็นการตรวจค้นตัวบุคคลหรือทรัพย์สินก็มีหลักอยู่ว่าจะต้องมีเหตุอันควรสงสัย เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติให้กระทำได้โดยไม่มีเหตุอันควรสงสัยดังเช่นมาตรานี้ ดังนั้น เจ้าพนักงานศุลกากร ย่อมมีอำนาจที่จะตรวจค้นกระเป๋าหรือหีบห่อคนโดยสารได้ทุกคน โดยไม่คำนึงว่าจะมีเหตุอันควรสงสัยหรือไม่

(3) ตรวจค้นบุคคลใด ๆ ในเรือกำปั่นลำใด ๆ ในเขตท่า⁶⁶

การตรวจค้นตัวบุคคล เป็นเรื่องรบกวนสิทธิในร่างกายของบุคคล กฎหมายจึงกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ให้เจ้าพนักงานทำการตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยจริง ๆ มิฉะนั้น จะได้รับโทษ ดังนั้น การใช้อำนาจดังกล่าว เจ้าพนักงานศุลกากรจะต้องมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลนั้นมีหรือพาของที่ยังมิได้เสียภาษี หรือของต้องห้ามหรือของต้องห้ามไปกับตน ซึ่งผู้ที่จะถูกตรวจค้นอาจร้องขอให้นำตนไปตรวจต่อหน้ายังพนักงานศุลกากรชั้นผู้ใหญ่ระดับไม่ต่ำกว่าสารวัตร หรือนายด่าน หรืออำเภอ หรือผู้บังคับการสถานีตำรวจก็ได้

นอกจากนี้ หากผู้ที่จะถูกตรวจค้นเป็นหญิง ให้ใช้หญิงเป็นผู้ตรวจค้นก็เพื่อป้องกันมิให้เกิดคดีอนาจาร หากปล่อยให้เจ้าพนักงานชายทำการตรวจค้นหญิงสำหรับหญิงที่จะมาตรวจค้น จะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเป็นราษฎรธรรมดาก็ได้ เพราะกฎหมายมิได้ระบุไว้เฉพาะเจาะจง และแม้แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 85 วรรคสอง ยังบัญญัติให้การตรวจค้นหญิงต้องใช้หญิงด้วยกัน ดังนั้น หญิงคนใดที่ได้รับการร้องขอจากเจ้าพนักงานให้ช่วยทำการตรวจค้น เมื่อหญิงคนนั้น

⁶⁴พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 15.

⁶⁵เรื่องเดียวกัน, มาตรา 17.

⁶⁶เรื่องเดียวกัน, มาตรา 18.

ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงาน ก็ถือว่าเป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานตามกฎหมายยอมทำการตรวจค้นผู้ต้องสงสัยได้

(4) ตรวจค้นรถ เกวียน หรือยานพาหนะที่ใช้เนื่องกับเรือกำปั่นเพื่อให้ทราบว่ามีของที่ลักลอบหนีศุลกากรหรือไม่ แต่ต้องมีเหตุอันควรสงสัยว่ารถ เกวียน หรือยานพาหนะนั้น ได้ใช้หรือกำลังใช้เนื่องกับเรือกำปั่น หรือคลังสินค้า หรือโรงเก็บสินค้า หรือทำเนียบท่าเรือ หรือทางผ่านพรมแดน⁶⁷

(5) ตรวจค้นยวดยานและของที่ขนส่ง ณ ด้านศุลกากรพรมแดน หรือในระยะ 50 กิโลเมตรจากเขตแดนทางบก⁶⁸

(6) ตรวจค้น และสลักหลังเอกสารใด ๆ ทั้งสิ้นที่เกี่ยวกับอากาศยาน หรือกับของที่บรรทุกไว้ หรือจะบรรทุกลงในอากาศยาน⁶⁹

(7) ตรวจค้นโรงเรือนหรือสิ่งหาริมทรัพย์อย่างอื่นภายในเขตควบคุมศุลกากร หรือยานพาหนะซึ่งเข้าไปหรือออกไป หรือพักอยู่ใน หรือผ่านเขตควบคุมศุลกากร หรือบุคคลซึ่งสัญจรไปมาภายในเขตควบคุมทางศุลกากร หากมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวนั้น ได้กระทำความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยศุลกากร โดยการตรวจค้นกระทำได้ไม่ว่าในเวลากลางวันหรือกลางคืน และไม่ต้องมีหมายค้น สำหรับการตรวจค้นโรงเรือนหรืออสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นในเวลากลางคืน จะต้องกระทำโดยพนักงานศุลกากรผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดี⁷⁰

อย่างไรก็ตาม การตรวจค้นโดยทั่วไป เจ้าพนักงานศุลกากรในฐานะพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต้องปฏิบัติตามกฎหมาย 2 ฉบับ คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และพระราชบัญญัติศุลกากร กล่าวคือ ต้องปฏิบัติตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องของหมายค้นเป็นหลักสำคัญ โดยต้องยื่นขอหมายค้นต่อศาลที่มีเขตอำนาจให้ทำการออก

⁶⁷พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 19.

⁶⁸พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480, มาตรา 9.

⁶⁹เรื่องเดียวกัน.

⁷⁰พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497, มาตรา 12.

หมายค้นให้ เนื่องจากพนักงานศุลกากรไม่มีอำนาจในการออกหมายค้นได้เอง แล้วจึงเกิดอำนาจตามพระราชบัญญัติศุลกากรในการเข้าไปตรวจสอบ นอกจากนี้เป็นกรณีที่เป็น การตรวจค้นภายในเขตควบคุมศุลกากร พนักงานศุลกากรสามารถทำการตรวจค้นได้ โดยไม่ต้องมีหมายค้น

2) การยึด/อายัด

กฎหมายศุลกากร ได้ให้อำนาจพนักงานศุลกากร พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจยึดของอันจะพึงต้องริบตามกฎหมายศุลกากร ไม่ว่าจะในเวลาใด ๆ และ ณ ที่ใด ๆ ซึ่งของอันพึงต้องริบดังกล่าว เป็นของที่เกี่ยวข้อกับการกระทำความผิดและกฎหมายศุลกากรบัญญัติโทษให้ริบของนั้น แลสิ่งที่ยึดไว้นั้น หากเจ้าของหรือผู้มีสิทธิ ไม่มายื่นคำร้องเรียกเอาภายในกำหนด 60 วัน สำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือ 30 วันสำหรับสิ่งอื่น นับแต่วันที่ยึด ให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีเจ้าของ และให้ตกเป็นของแผ่นดิน⁷¹ และต้องส่งมอบของที่ยึดไว้ให้อยู่ในความรักษาของพนักงานเจ้าหน้าที่ศุลกากร ถ้าไม่มีพนักงานดังกล่าวอยู่ภายในระยะทางที่ใกล้พอสมควร ให้ส่งมอบของดังกล่าวอยู่ในการรักษาของอำเภอที่ใกล้ที่สุด⁷²

สำหรับของที่ยึดหรือริบตามกฎหมายศุลกากร ให้จำหน่ายได้ตามแต่อธิบดีจะสั่ง และหากเป็นของที่เสียหาย หรือหน่วงช้าไว้จะเป็นการเสี่ยงความเสียหาย หรือค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาจะมากเกินไปสมควร ให้ขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่นตามที่เห็นสมควรก่อนของนั้นจะตกเป็นของแผ่นดินและเงินค่าขายของเมื่อได้หักค่าใช้จ่ายและค่าภาระคิดค้นแล้ว ให้ถือไว้แทนของ⁷³

การยึดของตามมาตรา 24 เป็นเพียงการเริ่มต้นของกระบวนการดำเนินคดี ซึ่งการวินิจฉัยว่า ของใดเป็นสิ่งที่ต้องริบตามกฎหมายศุลกากร จึงเป็นเรื่องในระดับพนักงานเจ้าหน้าที่พึงใช้อำนาจในการยึดเท่านั้น กล่าวคือ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าของใดมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นของอันพึงต้องริบดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่ก็มีอำนาจ

⁷¹พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 24.

⁷²เรื่องเดียวกัน, มาตรา 25 วรรคหนึ่ง.

⁷³เรื่องเดียวกัน, มาตรา 25 วรรคสอง.

ยึดตามมาตรา 24 ไม่ว่าจะปรากฏตัวผู้กระทำผิดหรือผู้มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำผิดหรือไม่ก็ตาม⁷⁴

นอกจากนี้ กฎหมายศุลกากรยังได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานศุลกากรยึดหรืออายัดบัญชีเอกสาร หลักฐาน หรือข้อมูลไม่ว่าในสื่อรูปแบบใด ๆ หรือสิ่งของอื่นที่อาจใช้พิสูจน์ความผิดตามกฎหมายศุลกากร เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบภาษี หรือการปราบปราม⁷⁵

3) การจับกุม

การจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายต้องอาศัยอำนาจตามกฎหมายหลักที่ให้อำนาจในการจับกุม คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการจับกุมและปราบปราม ซึ่งรวมถึงเจ้าพนักงานศุลกากร⁷⁶ ดังนั้นเจ้าพนักงานศุลกากรจึงมีทำหน้าที่ในการจับกุมและปราบปราม

นอกจากนี้ กฎหมายศุลกากรยังได้บัญญัติอำนาจของเจ้าพนักงานศุลกากรในการจับกุมตามมาตรา 20 ดังนี้

“ถ้าพบผู้ใดกำลังกระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิด หรือใช้ หรือช่วย หรือยุยงให้ผู้อื่นกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัตินี้ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจจับผู้นั้นได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ แล้วนำส่งยังสถานีตำรวจพร้อมด้วยของกลางที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือพยายามกระทำความผิด เพื่อจัดการตามกฎหมาย และถ้ามีเหตุอันสมควรสงสัยว่า บุคคลใดได้กระทำความผิด พระราชบัญญัตินี้ก็ดี หรือมีสิ่งของไปกับตัวอันจะเป็นของที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมาแล้ว หรืออาจได้กระทำความผิดขึ้นก็ดี พนักงานเจ้าหน้าที่อาจจับผู้นั้นส่งไปจัดการโดยทำนองเดียวกัน”

⁷⁴มานิต วิทยาเต็ม, ภาษีและกฎหมายศุลกากร, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บูรพาศิลป์, 2532), หน้า 289.

⁷⁵พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 115 ทวิ.

⁷⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2 (16).

แม้ว่าเจ้าพนักงานมิได้เป็นพนักงานสอบสวนจึงไม่มีอำนาจสอบสวน แต่เจ้าพนักงานศุลกากรมีฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ จึงมีอำนาจในการสืบสวนตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งจะต้องแสวงหาข้อเท็จจริง และหลักฐานเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิดซึ่งจะต้องคำนึงถึงลักษณะการกระทำความผิด ผู้กระทำความผิดเจตนาในการกระทำความผิด และข้อเท็จจริงหรือหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด ดังนั้น การบันทึกข้อเท็จจริงจึงมีความสำคัญที่จะนำไปใช้ในการพิจารณาคำวินิจฉัย โดยกฎหมายศุลกากรบัญญัติให้พนักงานศุลกากรผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดีมีอำนาจในการบันทึกข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งซึ่งต้องห้าม หรือสิ่งซึ่งมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นสิ่งต้องจำกัด หรือเป็นสิ่งลักลอบหนีศุลกากรไว้ในครอบครอง และถ้าบันทึกนี้เสนอต่อศาลเมื่อมีการคำวินิจฉัยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นความจริง และผู้นั้นได้นำของเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือนำเข้ามาโดยการลักลอบหนีศุลกากร เว้นแต่จะพิสูจน์ให้เป็นอย่างอื่น อย่่างไรก็ตาม บทบัญญัติในการบันทึกข้อเท็จจริงมีข้อน่าสังเกต คือ แม้ว่าพนักงานศุลกากรมีฐานะเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แต่พนักงานศุลกากรโดยทั่วไป ไม่อาจอ้างฐานะของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเพื่อบันทึกข้อเท็จจริงได้ เพราะกฎหมายได้ระบุไว้โดยชัดแจ้งว่าพนักงานศุลกากรที่จะมีอำนาจเช่นนั้น ต้องเป็นพนักงานศุลกากรผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดี⁷⁷

โดยสรุปแล้ว เจ้าพนักงานศุลกากรมีอำนาจตามกฎหมายศุลกากรในการจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าได้ โดยไม่มีหมายจับ ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าต้องเป็นกรณีที่พบขณะกระทำความผิด และเมื่อจับกุมแล้วก็ต้องควบคุมตัวและนำส่งสถานีตำรวจเพื่อคำวินิจฉัย ซึ่งการควบคุมตัวโดยทั่วไปต้องดำเนินการภายใต้ขอบเขตของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่เนื่องจากกฎหมายศุลกากรสามารถทำความตกลงระงับคดีในชั้นศุลกากรได้ ดังนั้น ในทางปฏิบัติไม่ว่าหน่วยงานใดเป็นผู้จับกุม เมื่อผู้ต้องหาประสงค์จะระงับคดีในชั้นศุลกากร เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมก็จะนำตัวผู้ต้องหาส่งกรมศุลกากร หรือด่านศุลกากรแล้วแต่กรณี อย่่างไรก็ตาม การจับกุมผู้กระทำความผิดต้องมี

⁷⁷พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2497, มาตรา 10.

การบันทึกข้อเท็จจริง ซึ่งบันทึกข้อเท็จจริงดังกล่าว ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นความจริง และผู้นั้นได้นำของเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือนำเข้ามาโดยการลักลอบหนีศุลกากรเว้นแต่จะพิสูจน์ให้เป็นอย่างอื่น

4) การปล่อยชั่วคราว

การปล่อยชั่วคราว หรือการประกันตัวผู้ต้องหา สำหรับผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายศุลกากร ซึ่งเจ้าพนักงานศุลกากรเป็นผู้จับกุม หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นจับกุม และนำตัวพร้อมของกลางส่งกรมศุลกากร มีบางกรณีผู้ต้องหาแสดงความประสงค์ที่จะทำความตกลงระงับคดีในชั้นศุลกากรในระหว่างที่เรื่องยังไม่แล้วเสร็จ อธิบดีกรมศุลกากรมีอำนาจให้ประกันตัวผู้ต้องหาไปก่อนตามมาตรา 98 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 กล่าวคือ ผู้ต้องหาหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดอาจขอให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราว หรือประกันผู้ต้องหาไปก่อนได้ โดยวางหลักทรัพย์เงินสด หรือหลักฐานอื่นที่เชื่อถือได้ไว้เป็นประกันต่อเจ้าพนักงานศุลกากร เพื่อเป็นหลักประกันในการส่งตัวผู้ต้องหาให้แก่เจ้าหน้าที่ตามวัน และเวลาที่กำหนดไว้ในหนังสือสัญญาประกัน

5) การระงับคดี

สำหรับคดีอาญาโดยทั่วไป คดีจะไปสิ้นสุดทางศาลอันเป็นการใช้อำนาจทางตุลาการ (Judicial Function) แต่คดีทางศุลกากรมีพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ บัญญัติไว้เป็นพิเศษให้ระงับคดีได้ โดยอธิบดี หรือโดยคณะกรรมการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง แล้วแต่กรณี เพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว⁷⁸ ซึ่งการให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจในการเปรียบเทียบคดีดังกล่าวเท่ากับเป็นการให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจทางหน้าที่ทางตุลาการ แต่เป็นการใช้อำนาจกึ่งตุลาการ (Quasi-Judicial Function) นอกจากนี้ กรณีความผิดเกี่ยวกับอากรเล็ก ๆ น้อย ๆ จะออกกฎกระทรวงมอบอำนาจให้พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบปรับและงดการฟ้องร้องได้

⁷⁸ชูชาติ อัสวโรจน์, คำอธิบายกฎหมายศุลกากร (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์-วิญญูชน, 2541), หน้า 44.

อำนาจระดับคดีในชั้นศาลการนั้น กฎหมายศาลการได้บัญญัติไว้เป็นลักษณะพิเศษโดยเฉพาะ ถ้าเป็นความผิดอื่น ๆ ก็ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลทั้งสิ้น เนื่องจากโทษทางศาลการเป็นโทษในทางการคลัง ดังนั้น คดีศาลการไม่ว่าจะกำหนดไว้หนักเพียงใด ทั้งปรับทั้งจำคุก ก็มอบให้อธิบดีกรมศาลการ พนักงานสอบสวน หรือคณะกรรมการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง สามารถระงับคดีได้แล้วแต่กรณี จึงมีความแตกต่างกับการกระทำผิดกฎหมายอื่น ๆ ซึ่งโดยปกติต้องนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาลทั้งสิ้น เว้นแต่คดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งมีโทษปรับไม่มาก กฎหมายบางฉบับได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เปรียบเทียบปรับได้เหมือนกัน แต่ความผิดตามกฎหมายศาลการ แม้จะกำหนดโทษจำคุกหรือกำหนดโทษปรับไว้สูงเพียงใดก็ตามพนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้อำนาจงดการฟ้องร้องได้ทั้งนั้น⁷⁹

ให้อำนาจเปรียบเทียบคดีในชั้นศาลการอาจกระทำได้โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ 3 ฝ่าย ดังนี้

(1) การให้อำนาจอธิบดีระงับคดี⁸⁰

ก. อธิบดีมีอำนาจงดการฟ้องร้องโดยมีเงื่อนไขประการหนึ่งประการใดหรือหลายประการรวมกันก็ได้ ดังนี้

- ก) ทำความยินยอมและใช้ค่าปรับ
- ข) ทำความตกลง (โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย)
- ค) ทำทัณฑ์บน
- ง) ให้ประกัน

ข. ราคาของกลางรวมค่าอากรด้วยแล้วไม่เกินสี่แสนบาท

ค. การที่อธิบดีระงับคดีโดยการงดฟ้องร้องให้ถือเป็นอันคุ้มผู้กระทำผิดในการที่จะถูกฟ้องร้องต่อไปในกรณีแห่งความผิดนั้น

⁷⁹ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, เรื่องเดิม, หน้า 18-19.

⁸⁰ พระราชบัญญัติศาลการ พ.ศ. 2469, มาตรา 102.

(2) การใช้อำนาจคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับเพื่อระงับคดี⁸¹

คณะกรรมการเปรียบเทียบปรับเพื่อระงับคดี ประกอบด้วย ผู้แทนกรมศุลกากร ผู้แทนกระทรวงการคลัง และผู้แทนกรมตำรวจ โดยมีอำนาจเปรียบเทียบปรับระงับคดี ดังนี้

ก. มีอำนาจเปรียบเทียบปรับระงับคดีตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์เดียวกับที่กำหนดไว้ในมาตรา 102 สำหรับอธิบดี

ข. เป็นความผิดตามมาตรา 27 มาตรา 31 มาตรา 16 และมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 5 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480

ค. ราคาของกลางรวมค่าอากรด้วยแล้วเกินกว่าสี่แสนบาท

ง. การที่คณะกรรมการเปรียบเทียบปรับฯ ระงับคดีโดยการงดฟ้องร้องให้ถือเป็นอันคุ้มผู้กระทำความผิดในการที่จะถูกฟ้องร้องต่อไปในกรณีแห่งความผิดนั้น ซึ่งสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 (4) ที่บัญญัติเกี่ยวกับคดีอาญาเลิกต่อกันได้ ในคดีซึ่งเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว

(3) การใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในการเปรียบเทียบปรับเพื่อระงับคดี⁸²

เป็นการให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีอำนาจเปรียบเทียบปรับงดการฟ้องร้อง ดังนี้

ก. เป็นความผิดตามมาตรา 27 มาตรา 31 มาตรา 16 และมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 5 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2480

⁸¹พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 102 ทวิ.

⁸²เรื่องเดียวกัน, มาตรา 102 วรรคสอง.

ข. เป็นความคิดเกี่ยวกับอากรเล็ก ๆ น้อย ๆ เฉพาะรายที่มีอัตราโทษปรับอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท กล่าวคือ คดีที่มีราคาของกลางรวมค่าอากรไม่เกิน 2,500 บาท (ปรับไม่เกิน 4 เท่าราคารวมค่าอากร)

ค. เมื่อเปรียบเทียบปรับงดการฟ้องร้องแล้วให้ถือเป็นอันคุ้มผู้กระทำผิดในการที่จะถูกฟ้องร้องต่อไป ในกรณีแห่งความผิดนั้น

อำนาจในการสอบสวนและฟ้องร้องนั้น ขึ้นอยู่กับว่าคดีได้สิ้นสุดโดยวิธีใด หากคดีสิ้นสุดโดยการเปรียบเทียบระงับคดีในชั้นศาล การเข้าพนักงานศาล การจะทำหน้าที่เบื้องต้นแทนอธิบดี และคณะกรรมการเปรียบเทียบคดี ทั้งในการสืบสวนสอบสวน และการวินิจฉัยคดี แต่หากมีการดำเนินคดีในชั้นศาล การสอบสวนเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน และการฟ้องร้องเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ ดังเช่น กรณีที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายศาลอาญา หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศาล และคดีดังกล่าวอาจอยู่ในอำนาจการระงับคดีในชั้นศาล แต่ผู้ต้องหาไม่ยอมระงับคดีโดยประสงค์จะต่อสู้ในชั้นศาล หรือเป็นคดีที่ไม่อาจทำความตกลงระงับคดีในชั้นศาลได้ เช่น เป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายหลายบทและความผิดตามกฎหมายอื่นมีโทษหนักกว่ากฎหมายศาลอาญา คดีที่กรมศาลอาญามีนโยบายมิให้ระงับคดี หรือมีมติคณะรัฐมนตรีห้ามมิให้ระงับคดี หรือผู้ต้องหาไม่มีเงินชำระค่าปรับ การดำเนินคดีดังกล่าวไม่อาจยุติได้ในชั้นศาลได้ ดังนั้น กรมศาลอาญาจะต้องส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน แล้วส่งให้พนักงานอัยการพิจารณาส่งฟ้องศาล เพื่อดำเนินคดีอาญาตามหลักกระบวนการยุติธรรมต่อไป และเมื่อคดีถึงที่สุดโดยคำพิพากษาของศาล ก็ต้องปฏิบัติตามคำพิพากษานั้น

6) การบังคับคดี

ของหรือสิ่งยึดตามกฎหมายศาลอาญาเมื่อยึดไว้แล้ว จะต้องส่งมอบอยู่ในความอารักขาของพนักงานศาลอาญา แต่ถ้าไม่มีพนักงานศาลอาญาอยู่ในระยะอันใกล้พอควร ก็ต้องส่งมอบให้แก่อำเภอที่ใกล้ที่สุดรักษาไว้แทนศาลอาญา พนักงานศาลอาญาไม่มีอำนาจให้เจ้าของหรือผู้ต้องหาไปรักษาไว้เองได้แม้จะวางหลักทรัพย์ไว้เป็นประกันต่อพนักงานสอบสวนแล้วก็ตาม ของที่ยึดถ้าได้รับหรือตกเป็นของแผ่นดินแล้ว ก็ต้องดำเนินการขั้นต่อไป คือจำหน่ายตามแต่อธิบดีกรมศาลอาญาจะสั่ง เช่น สั่งให้ขาย

ทอดตลาด หรือสั่งให้ทำลาย หรือสั่งให้ขายปันส่วน หรือสั่งจำหน่ายโดยการมอบให้โรงพยาบาลนำไปแจกจ่ายคนไข้ เป็นต้น⁸³

(1) หลักการ คือ จะบังคับคดีจำหน่ายก่อนตกเป็นของแผ่นดินไม่ได้ การตกเป็นของแผ่นดินอาจเป็นกรณีที่ศาลสั่งริบตามคำพิพากษาประการหนึ่ง หรือในกรณีเมื่อตกเป็นของแผ่นดินแล้ว กรณีของกลางที่ไม่มีเจ้าของหรืออาจมีเจ้าของแต่ไม่มาเรียกร้องเอาภายใน 30 วัน หรือ 60 วัน แล้วแต่กรณีตามมาตรา 24 อีกประการหนึ่ง⁸⁴

(2) ข้อยกเว้นการจำหน่ายก่อนที่ของที่ยึดหรือริบไว้ตกเป็นของแผ่นดิน คือ สัตว์มีชีวิตซึ่งยากแก่การรักษา หรือของสละเสี่ยงง่าย หรือของเสื่อมคุณภาพง่าย หรือของกลางนั้นถ้าเห็นว่ารอคดีถึงที่สุดจะเป็นการเสียหายหรือเสื่อมคุณภาพลงก็ให้รายงานข้อเท็จจริงเพื่อขออนุมัติต่ออธิบดีกรมศุลกากรขายทอดตลาดไปก่อนคดีถึงที่สุดได้ โดยเงินค่าขายของนั้นให้หักค่าใช้จ่ายและค่าภาระติดพันออก แล้วถือเงินไว้แทนของ⁸⁵

7) การฟ้องร้องคดี

กฎหมายศุลกากรได้บัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องร้องคดีไว้ในมาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 ว่า “ในคดีใด ๆ อันเกี่ยวกับการศุลกากรนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่คนใด ๆ ซึ่งกระทำการ โดยอาศัยอำนาจอธิบดี อาจยื่นฟ้อง และทำการฟ้องหา หรือแก้คดี หรือดำเนินคดีได้ ไม่ว่าในศาลใดศาลหนึ่ง” บทบัญญัติดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า พนักงานศุลกากรผู้ได้รับมอบหมายอำนาจจากอธิบดีสามารถดำเนินการฟ้องร้องคดีศุลกากรได้เอง ไม่ว่าศาลใดศาลหนึ่ง แต่เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 บัญญัติไว้ว่า ห้ามมิให้พนักงานอัยการ ยื่นฟ้องต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อนประกอบกับไม่มีกฎหมายใดระบุให้เจ้าพนักงานกรมศุลกากรเป็นพนักงานสอบสวน ทำให้เจ้าพนักงานกรมศุลกากรไม่สามารถดำเนินการสอบสวนได้เอง ดังนั้น กรมศุลกากรจึงต้องส่งเรื่องให้พนักงาน-

⁸³ ล้วน ปางสุข, คำอธิบายกฎหมายศุลกากร (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์-ป. สัมพันธ์พาณิชย์, 2529), หน้า 114.

⁸⁴ พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469, มาตรา 24.

⁸⁵ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 25 วรรคสอง.

สอบสวนตามที่กฎหมายระบุ เป็นผู้ดำเนินการสอบสวนก่อนทุกครั้ง แล้วจึงส่งฟ้องต่อศาล จึงทำให้บทบัญญัติมาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มีอานนำมาใช้บังคับได้

2. กฎหมายภายในประเทศเกี่ยวกับการสอบสวน

กฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวกับการสอบสวนมีจำนวนหลายฉบับซึ่งได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจการสอบสวน และสามารถดำเนินคดีได้ตามกฎหมาย ดังนี้

2.1 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519

เมื่อมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะมีกระบวนการดำเนินคดี 2 ลักษณะ คือ การดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด และการดำเนินคดีทรัพย์สินเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งการดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับยาเสพติด มีข้อพิจารณา ดังนี้

เมื่อปรากฏการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าหน้าที่ผู้จับกุมคดีเกี่ยวกับยาเสพติดจะนำส่งผู้ต้องหาพร้อมของกลางส่งให้กับพนักงานสอบสวน ดำเนินการสอบสวนคดีนั้น หากผู้บัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดพิจารณาเห็นว่า เป็นคดีสำคัญ หรืออาจเกี่ยวพันกับการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็จะส่งพนักงานสอบสวนกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดไปตรวจสอบให้คำแนะนำกับคดีนั้น หรือจะให้ร่วมทำการสอบสวนก็ได้ และหากพบว่า ผู้ต้องหาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็จะประสานงานไปยังสำนักตรวจสอบทรัพย์สิน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพื่อเสนอให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดส่งตรวจสอบทรัพย์สินผู้ต้องหาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป

เมื่อพิจารณาการใช้อำนาจสอบสวนในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สรุปได้ดังนี้

1) การค้นเคหสถาน โดยไม่ต้องมีหมายค้น⁸⁶

กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือซึ่งอาจจะใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะเนื่องจากการเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไปหรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

การกำหนดให้ค้นเคหสถานได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นก็เพื่อความมีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เนื่องจาก กว่าจะไปขอหมายศาลได้อาจทำให้ไม่มีพยานหลักฐานที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้

อย่างไรก็ตาม การค้น โดยไม่มีหมายศาลเป็นการใช้อำนาจที่กระทบต่อเสรีภาพของประชาชน การที่เจ้าพนักงานให้อำนาจดังกล่าวจึงต้องมีระบบการตรวจสอบจากภายในองค์กรด้วยกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การปราบปรามอาชญากรรมและกระทบต่อเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุดและถ้าไม่มีเหตุให้ค้น โดยไม่ต้องมีหมายศาล การเข้าไปค้นเคหสถานดังกล่าวก็ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการค้นในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. เข้าไปค้น โดยไม่มีหมายศาลนั้นมีลักษณะคล้ายกับการที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเข้าไปค้น โดยไม่ต้องมีหมายศาล แต่การค้นโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีลักษณะพิเศษที่มีการควบคุมภายในองค์กร เมื่อค้นเสร็จแล้วต้องรายงานเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชา

2) การตรวจร่างกายเพื่อทดสอบว่ามียาเสพติดในร่างกายหรือไม่

ในกรณีจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเสพยาเสพติดในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขา-

⁸⁶พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545, มาตรา 14.

ธิการ หรือเจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจหรือทดสอบหรือส่งให้รับการตรวจ หรือทดสอบ ว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นมีสารเสพติดอยู่ในร่างกายหรือไม่⁸⁷

การตรวจร่างกายเพื่อหาสารเสพติดเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ดังกล่าวต้องใช้เท่าที่จำเป็นและใช้อย่างเคร่งครัด ซึ่งการใช้อำนาจในกรณีนี้ไม่มีในการสอบสวนคดีพิเศษเป็นเพราะการสอบสวนคดีพิเศษมาจะเป็นคดีพิเศษที่เกี่ยวกับยาเสพติด กรมสอบสวนคดีพิเศษก็ต้องประสานความร่วมมือกับสำนักงาน ป.ป.ส. เพื่อร่วมมือกันสอบสวนคดีดังกล่าว

3) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชีเอกสารหรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

4) การได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด

ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใดถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงานซึ่งได้รับอนุมัติจากเลขาธิการเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

(1) มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

⁸⁷พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543, มาตรา 14 ทวิ.

(3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้ การอนุญาตตามวรรคหนึ่งให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารนี้สื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นที่ระบุนหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่สมควร

เมื่อเจ้าพนักงานได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีเท่านั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด⁸⁸

การใช้อำนาจในการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารหรือเรียกว่าการดักฟังทางโทรศัพท์ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ ต้องปฏิบัติตามกฎหมายยาเสพติด และการใช้อำนาจในการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นการใช้มาตรการพิเศษเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ถูกใช้ในการกระทำความผิด เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แต่การกระทำดังกล่าวก็กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน เจ้าหน้าที่ผู้ใช้อำนาจดังกล่าวจึงต้องใช้อำนาจในการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารด้วยความระมัดระวัง

2.2 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

เนื่องจากในปัจจุบันผู้ประกอบอาชญากรรมซึ่งกระทำความผิดบางประเภทได้นำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นมากระทำการในรูปแบบต่าง ๆ อันเป็นการฟอกเงินเพื่อนำเงินหรือทรัพย์สินไปใช้ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก

⁸⁸พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545, มาตรา 14 จัตวา.

ทำให้ยากแก่การปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายเหล่านั้นและโดยที่กฎหมายที่มีอยู่ก็ไม่สามารถปราบปรามการฟอกเงินหรือดำเนินการกับเงินหรือทรัพย์สินนั้นได้เท่าที่ควร การใช้กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจึงเป็นมาตรการในการที่จะปราบปรามเกี่ยวกับการกระทำความผิดกฎหมายได้ กฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน นอกจากเป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญาและมีมาตรการริบทรัพย์ทางอาญา แล้ว ยังได้นำมาตรการยึดทรัพย์ทางแพ่งมาใช้บังคับเพื่อดำเนินการกับทรัพย์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐานอีกด้วยซึ่งความผิดมูลฐาน หมายถึงความผิดอาญาใด ๆ ในจำนวนความผิด 11 ประเภท⁸⁹ ดังนี้

1) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2) ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่น และความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน เกี่ยวกับการชักยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์หรือกระทำโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ซึ่งกระทำโดย

⁸⁹พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 3.

กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

4) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

5) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือริบเอาทรัพย์สินที่กระทำโดยอั้งอำนาจอัยย หรือช่องโหว่ ตามประมวลกฎหมายอาญา

6) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

7) ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

8) ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนันเฉพาะความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนัน โดยไม่ได้รับอนุญาต และมีจำนวนผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่นแต่ละครั้งเกินกว่าหนึ่งร้อยคน หรือมีวงเงินในการกระทำ ความผิดรวมกันมีมูลค่าเกินกว่าสิบล้านบาทขึ้นไป

9) ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เฉพาะความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนัน โดยไม่ได้รับอนุญาต และมีจำนวนผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่นแต่ละครั้งเกินกว่าหนึ่งร้อยคน หรือมีวงเงินในการกระทำ ความผิดรวมกันมีมูลค่าเกินกว่าสิบล้านบาทขึ้นไป

10) ความผิดตามมาตรา 53 (1) (2) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550⁹⁰

11) ความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ.2551

กรณีเจ้าหน้าที่ ป.ป.ง. จะสามารถดำเนินการสืบสวนสอบสวน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินได้นั้น ในเบื้องต้นจะต้องปรากฏว่าการกระทำดังกล่าวเข้าข่ายการฟอกเงินก่อน ซึ่งการฟอกเงิน หมายถึง การนำเงินหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐาน 8 ประเภทไปผ่านกระบวนการเพื่อซุกซ่อน หรือปกปิดแหล่งที่มาหรือแหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน เพื่อไม่ให้ปรากฏร่องรอยทางการเงินหรือทรัพย์สิน ทำให้ดูเหมือนว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากกิจการที่ถูกต้องกฎหมาย จากนั้น จึงมีการนำกลับไปสู่เจ้าของในรูปของเงินหรือทรัพย์สินที่เสมือนหนึ่งว่าถูกต้องกฎหมายและพร้อมที่จะถูกกลับมาใช้ได้อีก

---

⁹⁰พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.2550 มาตรา 53 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่นหรือพรรคการเมืองใดหรือให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใดด้วยวิธีการ ดังต่อไปนี้

(1) จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะให้ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด

(2) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม แก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใด

(3) . . .

ความผิดตาม (1) หรือ (2) ให้ถือว่าเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และให้คณะกรรมการเลือกตั้งมีอำนาจส่งเรื่องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ได้

โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 5 กำหนดให้ความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดทางอาญาต่างหากจากความผิดมูลฐาน⁹¹ ดังนั้น เมื่อมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ หรือจับกุมดำเนินคดีในความผิดมูลฐานในเขตท้องที่พนักงานสอบสวนใดแล้ว พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่หรือหน่วยงานซึ่งอำนาจหน้าที่ทำการสอบสวนในความผิดดังกล่าวมีหน้าที่ดำเนินการสืบสวนสอบสวนว่ามีหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน หากปรากฏข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานว่ามีการกระทำเข้าข่ายเป็นความผิดฐานฟอกเงินพนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องดำเนินคดีอาญาฐานฟอกเงินกับผู้กระทำความผิดนั้น ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 อีกข้อหาด้วย⁹²

การสืบสวนสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินมีลักษณะพิเศษสรุปได้ดังนี้

(1) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกสถาบันการเงินส่วนราชการหรือบุคคล⁹³ ให้กรรมการ ชุกรกรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือ

⁹¹พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ใด

(1) โอน รับ โอน หรือเปลี่ยนแปลงทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำเพื่อชุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับ โทษน้อยลงหรือ

(2) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง กรจำหน่าย การ ได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน”.

⁹²สำนักนายกรัฐมนตรี, “ระเบียบว่าด้วยการประสานงานในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542,” 15 กุมภาพันธ์ 2544, ข้อ 4.

⁹³พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 38 (1) และ (2).

จากเลขาธิการมีอำนาจมีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์การ หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ แล้วแต่กรณี ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมา เพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อ ตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณาหรือ อาจจะมีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณาได้ แต่อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของบุคคล สมควรกำหนดคุณสมบัติการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่ และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าว เพื่อให้ได้พนักงานซึ่งมีความรู้ความสามารถและมีความสุจริตและเที่ยงธรรม นายกรัฐมนตรีจึงได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคุณสมบัติการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่ และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2543 โดยกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะมีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ ให้ถ้อยคำต้องปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ก. แจ้งให้เลขาธิการหรือรองเลขาธิการซึ่งเลขาธิการมอบหมายทราบ ก่อนดำเนินการ เว้นแต่ เป็นกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการ ไปก่อนแล้วรายงานให้ทราบในภายหลังก็ได้แต่ต้องรายงานให้ทราบโดยเร็ว

ข. ต้องระบุชื่อ ตำแหน่ง สังกัด และอำนาจที่ได้รับมอบหมายไว้ใน หนังสือที่ออกตามมาตรา 38 (1) หรือ (2) อำนาจที่ได้รับมอบหมายตามมาตรา 38 (1) คือ มีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน ส่วนราชการ องค์การ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา ส่วนอำนาจที่ได้รับมอบหมายตามมาตรา 38 (2) คือ มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชี เอกสารหรือหลักฐานใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

ค. จัดทำรายงานตามแบบที่เลขาธิการกำหนด แล้วส่งรายงานดังกล่าว ให้เลขาธิการทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ปฏิบัติหน้าที่

(2) การเข้าไปในเคหสถาน⁹⁴

กรรมการ ชุกรกรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการมีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน เช่น โรงเรือน เรือ หรือแพ ซึ่งคนอยู่อาศัย สถานที่หรือยานพาหนะใด ๆ เช่น เรือ เครื่องบิน รถยนต์ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนี้จะถูกยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม แต่อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวนี้จะถูกยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม แต่อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิทธิและหน้าที่ของบุคคลสมควรกำหนดคุณสมบัติ การแต่งตั้งการปฏิบัติหน้าที่ และกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวเพื่อให้ได้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความรู้ความสามารถ และมีความสุจริตและเที่ยงธรรม นายกรัฐมนตรีจึงได้ออกระเบียบ สำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคุณสมบัติการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่ และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 โดยกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติ ที่จะเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการซุกซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามมาตรา 38 (3) ต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

ก. ก่อนเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะ ให้แจ้งเลขานุการหรือรองเลขานุการซึ่งเลขานุการมอบหมายทราบก่อนดำเนินการ เว้นแต่เป็นกรณีเร่งด่วน พนักงาน เจ้าหน้าที่ อาจจะดำเนินการไปก่อนแล้วรายงานให้ทราบโดยเร็ว

ข. ในกรณีที่เป็นการค้นเคหสถาน สถานที่ หรือ ยานพาหนะใด ๆ ต้องแสดงเอกสารมอบหมายและบัตรประจำตัวต่อผู้ครอบครอง หรือผู้ดูแลสถานที่นั้น ถ้าหาผู้ที่ไม่พบ ให้แสดงต่อบุคคลที่อยู่ในสถานที่นั้น และก่อนลงมือค้น พนักงานเจ้าหน้าที่

⁹⁴พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 38 (3).

ต้องแสดงความบริสุทธิ์เสียก่อนและให้ยื่นต่อหน้าบุคคลดังกล่าว หรือถ้าหากบุคคลดังกล่าวไม่ได้ ก็ให้ยื่นต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคนซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ขอร้องให้มาเป็นพยาน

ค. เมื่อค้นแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกรายละเอียดแห่งการค้นและบัญชีสิ่งของที่ค้นได้ แล้วอ่านให้ผู้ครอบครองหรือผู้ดูแลสถานที่นั้น หรือต่อบุคคลที่อยู่ในที่นั้นฟังลงลายมือชื่อรับรองไว้ หากบุคคลดังกล่าวไม่ยอมลงลายมือชื่อ ให้หมายเหตุไว้ในบันทึกการค้น

ง. จัดทำรายงานการค้น แล้วส่งรายงานพร้อมสำเนาบันทึกการค้นและบัญชีสิ่งของให้เลขาธิการทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ค้น

(3) การเข้าถึงบัญชีข้อมูลทางการสื่อสาร⁹⁵

ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรเชื่อได้ว่าบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนั้นก็ได้อีก

ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการ โดยใช้เครื่องมืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ศาลจะอนุญาตให้ได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวันและเมื่อศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้กระทำการได้แล้ว ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคุณสมบัติ การแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่ และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงาน เจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

ก. แจ้งให้เลขาธิการหรือรองเลขาธิการซึ่งเลขาธิการมอบหมายทราบก่อนดำเนินการเข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มา

⁹⁵พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 46.

ซึ่งข้อมูลดังกล่าว เว้นแต่เป็นกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน ให้ดำเนินการ ไปก่อนแล้วรายงานให้ทราบในภายหลังก็ได้แต่ต้องรายงานให้ทราบโดยเร็ว

ข. จัดทำหนังสือโดยระบุชื่อ ตำแหน่ง สังกัด และคำสั่งอนุญาตของศาล เพื่อแสดงต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ เมื่อผู้นั้นร้องขอ

ค. จัดทำหนังสือโดยระบุรายละเอียดเกี่ยวกับบัญชี เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสารหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ของลูกค้าสถาบันการเงินที่ต้องการเข้าถึง เพื่อแสดงต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องเมื่อมีการร้องขอ

ง. จัดทำรายงานตามแบบที่เลขาธิการกำหนด แล้วส่งรายงานดังกล่าว พร้อมด้วยสารบบคดีและบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ให้เลขาธิการทราบภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ไปปฏิบัติหน้าที่

(4) อำนาจในการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราว⁹⁶

เมื่อตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมแล้วเหตุอันควรเชื่อถือได้ว่าอาจมีการ โอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิดหรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด คณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการสามารถสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวได้

(5) อำนาจในการสั่งยับยั้งการทำธุรกรรม⁹⁷

ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงินหรือในกรณีที่มีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่า บุคคลใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน คณะกรรมการธุรกรรมสามารถสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นได้

การที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่สืบสวนของ ป.ป.ง. มีอำนาจพิเศษในการสืบสวนสอบสวนดังที่กล่าวแล้ว ผู้เขียนมีความเห็นเกี่ยวกับการใช้อำนาจดังกล่าว ดังนี้

⁹⁶พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 48.

⁹⁷เรื่องเดียวกัน, มาตรา 34 (2).

การใช้อำนาจคั่น โดยไม่มีหมายของศาล เป็นกรณีที่มีเหตุผลอันจำเป็น ซึ่งหากจะรอให้ขอหมายศาลก่อน อาจทำให้ไม่สามารถแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีนั้นได้ ซึ่งมีมาตรฐานในการพิจารณาคั่นกับการคั่น โดยไม่ต้องมีหมายศาลตามหลักการ คำนึงคดีอาญาในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและเมื่อเปรียบเทียบกับ การดำเนินการของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ กรณีการคั่น โดยไม่ต้องมีหมายศาลนั้น มีลักษณะที่คล้ายกัน ในแง่เจ้าหน้าที่ผู้ทำการคั่นต้องเป็นเจ้าหน้าที่ในระดับที่สำคัญจริง ๆ และปฏิบัติหน้าที่มาในเวลาที่พอสมควร

ในการใช้อำนาจโดยการดักฟังทางโทรศัพท์ เจ้าหน้าที่ ป.ป.ง. ต้องได้รับอนุญาตจากศาลแพ่ง ซึ่งมีข้อสังเกตว่า การที่เจ้าหน้าที่จะใช้อำนาจดักฟังโทรศัพท์ จะต้องผ่านการตรวจสอบการใช้อำนาจ โดยองค์กรศาล ซึ่งเป็นองค์กรที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนไม่ให้ถูกล่วงละเมิด โดยไม่มีเหตุอันสมควรอีกชั้นหนึ่งและเป็นองค์กรที่มีความน่าเชื่อถือ

ในส่วนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ เจ้าหน้าที่ ป.ป.ง. มีอำนาจกระทำ ได้ แต่การใช้อำนาจดังกล่าวไม่มีระบบการควบคุมตรวจสอบที่เป็นรูปธรรมจากองค์กรภายนอก ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า นอกจากการรายงานการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ไปยังผู้บังคับบัญชาสูงสุดแล้ว ควรให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบว่าจะสามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้หรือไม่ เนื่องจากการยึดหรือการอายัดทรัพย์สินเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

การใช้อำนาจของ ป.ป.ง. มีข้อพิเศษตรงที่สามารถยับยั้งการทำธุรกรรมได้ เนื่องจากความผิดฐานฟอกเงินเป็นความผิดที่เกี่ยวกับการทำธุรกรรมทางการเงิน การเคลื่อนไหวทางการเงิน หากไม่มีการยับยั้งการทำธุรกรรม แม้จะมีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด แต่บุคคลเหล่านั้นก็ยังสามารถทำธุรกรรมต่อไป ซึ่งย่อมจะเกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมได้

2.3 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542

การไต่สวนข้อเท็จจริง ถือได้ว่าเป็นการดำเนินกระบวนการหลักในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และมีลักษณะเหมือนกันกับการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากการไต่สวนข้อเท็จจริงเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงทั้งหลายเพื่อพิสูจน์ว่า ผู้ถูกกล่าวหาเป็น ผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ซึ่งการดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง และการใช้อำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ช. สรุปได้ดังนี้⁹⁸

- 1) ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวน พร้อมทั้งทำความเข้าใจเสนอต่อวุฒิสภา ในกรณีมีการร้องขอให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง
- 2) ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวน พร้อมทั้งทำความเข้าใจส่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามมาตรา 308⁹⁹
- 3) ไต่สวนและวินิจฉัยว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

⁹⁸สุรพล นิติไกรพจน์, คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) กับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547), หน้า 97.

⁹⁹พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542, มาตรา 308 บัญญัติว่า “ในกรณีที่นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือข้าราชการเมืองอื่น ถูกกล่าวหาว่าร้ายผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อตำแหน่งหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาบทบัญญัติวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับกับกรณีที่บุคคลดังกล่าวหรือบุคคลอื่นเป็นตุลาการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนด้วย”

4) ใ้ไต่สวนข้อเท็จจริงและสรุปสำนวน พร้อมทั้งทำความเข้าใจเพื่อส่งไปยัง
อัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

5) เรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลหรือเรียกบุคคลมาให้
ถ้อยคำเพื่อประโยชน์ในการใ้ไต่สวนข้อเท็จจริง

6) ขอให้ศาลออกหมายเพื่อเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ใด ๆ เพื่อ
ตรวจสอบค้น ยึด อาศัยทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่คณะกรรมการ
ป.ป.ช. กำลังใ้ไต่สวนข้อเท็จจริง

การใช้อำนาจใ้ไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ถือเป็นกระบวนการ
ในการสอบสวนตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การใ้ไต่สวนข้อเท็จจริงรวมถึงการเรียกพยาน
บุคคลหรือเอกสารจากหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่มีบทบังคับใ้ผู้ถูกเรียกต้องดำเนินการ
แม้ผู้ถูกเรียกจะส่งเอกสารหรือข้อมูลใ้ก็จะใ้ข้อมูลไม่ครบถ้วนซึ่งทำให้พยาน-
หลักฐานในการใ้ไต่สวนข้อเท็จจริงขาดความน่าเชื่อถือ เพราะไม่มีอำนาจในการค้น
เคหสถาน การมีหมายเรียกพยานมาเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนอันเป็นมาตรการ
บังคับใ้ผู้ถูกเรียกปฏิบัติตาม

2.4 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

เจตนารมณ์สำคัญในการกำหนดใ้มีงานสอบสวนคดีพิเศษขึ้น โดยใ้กรม-
สอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการก็เพื่อแก้ไขความ
บกพร่องในกระบวนการยุติธรรมใ้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากการสืบสวน
สอบสวนคดีอาชญากรรมทั่วไปเป็นหัวใจสำคัญของการอำนวยความยุติธรรมแก่
ประชาชน แต่ปรากฏว่าระบบการสอบสวนในปัจจุบันไม่สามารถแก้ไขปัญหาคความ
บกพร่องของพยานหลักฐานในคดีบางประเภทใ้ รวมทั้งระบบการสอบสวนตามใ้
บัญญัติใ้ไว้ในประมวล

ประมวลวิธีพิจารณาความอาญาใ้ใ้ใช้บังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477 โดยยังมีใ้
มีการปรับปรุงแก้ไข ทั้งใ้สังคมและปัญหาอาชญากรรมใ้ใ้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไป
ในแบบต่าง ๆ อีกมากมาย ทั้งนี้จะเห็นใ้ใ้จากอาชญากรรม บางครั้งอาชญากรรมใ้

การศึกษาสูงได้นำความรู้ความเชี่ยวชาญของตนไปใช้ในการกระทำความผิดเพื่อแสวงหาประโยชน์ ในขณะที่เดียวกันก็ใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญปกปิดซ่อนเร้นทำลายพยานหลักฐานเพื่อให้รอดพ้นจากการกระทำความผิด หากไม่มีการปรับปรุงระบบการสอบสวนให้ทันสมัยแล้ว เป็นการยากที่จะนำเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้¹⁰⁰

สำหรับเรื่องความรอบรู้คดีอาชญากรรมนั้น ต้องยอมรับความจริงว่าพนักงานสอบสวนฝ่ายเดียวไม่สามารถรอบรู้ได้ทุกเรื่อง โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับอาชญากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การค้นหาความจริงจึงต้องอาศัยผู้มีความรู้ความชำนาญพิเศษเข้ามาร่วมทำการสอบสวน เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะโดยหลักแล้วการค้นคว้าและรวบรวมพยานหลักฐานก็เพื่อมุ่งประสงค์ให้พยานหลักฐานเหล่านั้นมีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามหลักการรับฟังพยานหลักฐานของศาลในคดีอาญาว่าศาลจะไม่ลงโทษผู้กระทำความผิดถ้าพยานหลักฐานนั้นไม่มั่นคงชัดแจ้ง¹⁰¹ ทั้งนี้เนื่องจากต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นสำคัญ การพิพากษาคดีของศาลจึงต้องมีความแน่ใจ ซึ่งเป็นไปตามถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 หากไม่แน่ใจถือว่ามิข้อสงสัย ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย และพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไป

พยานหลักฐานที่สร้างความแน่ใจให้แก่ศาล ได้แก่ ประจักษ์พยาน ผู้ซึ่งรู้เห็นเหตุการณ์สามารถยืนยันการกระทำผิดของผู้ต้องหาได้ ถ้าคดีไม่มีประจักษ์พยานและคตินั้นมีแต่เพียงพยานแวดล้อม ศาลจะไม่พิจารณาลงโทษผู้กระทำผิด จึงมีปัญหาในทางการสอบสวนว่า คดีที่มีแต่พยานแวดล้อม พนักงานสอบสวนจะแสวงหาพยานหลักฐานอย่างไร ศาลจึงจะรับฟังลงโทษจำเลยได้ เพราะจากแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาได้วาง

¹⁰⁰ไพฑูรย์ ชัมภรัตน์, “กรมสอบสวนคดีพิเศษกับการแก้ไขความบกพร่องของพยานหลักฐานในคดีอาญา,” มติชน, 24 กรกฎาคม 2545, หน้า 5.

¹⁰¹ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 227 บัญญัติว่า “ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามี การกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น”

บรรทัดฐานว่า ศาลจะพิจารณาลงโทษก็ต่อเมื่อพยานแวดล้อมนั้นใกล้เคียงกับเหตุการณ์จนแทบไม่มีความสงสัย และสามารถบ่งชี้ได้แน่นอนว่ามีการกระทำผิดจริงเท่านั้น¹⁰²

ดังนั้น จุดประสงค์ของการสอบสวนคดีพิเศษ จึงน่าจะอยู่ที่การแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเฉพาะในกรณีที่เกิดขึ้น ไม่มีประจักษ์พยาน จากสถิติคดีที่ผ่านมา การสอบสวนในรูปแบบปัจจุบัน ไม่อาจล่วงลึกแสวงหาพยานหลักฐานให้เพียงพอได้ จึงทำให้คดีที่สำคัญ ๆ ที่มีอิทธิพลและอาชญากรรมที่สะท้อนขวัญประชาชนต้องหลุดพ้นจากเงื้อมมือกฎหมายไปได้ ทั้งที่สังคมโดยทั่วไปรู้ว่าผู้นั้นกระทำความผิดจริง แต่หาพยานหลักฐานมาลงโทษไม่ได้ ถ้าหากใช้ระบบการสอบสวนรวมกันหลายฝ่ายอาจประสบความสำเร็จในการนำผู้กระทำผิดมาลงโทษก็ได้

ประการสำคัญ การสอบสวนโดยบุคคลหลายฝ่ายเป็นการสร้างให้ระบบสอบสวนมีน้ำหนักเพียงพอให้ศาลยอมรับฟังพยานหลักฐานเพราะพนักงานสอบสวนและผู้เชี่ยวชาญต้องไปเป็นพยานเบิกความเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง ทำให้พยานหลักฐานมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับพยานอื่นจนบอกได้ชัดว่าผู้นั้นกระทำความผิดจริง ดังนั้น การกำหนดให้การสอบสวน มีบุคคลหลายฝ่ายที่มีความเชี่ยวชาญต่างกัน เข้ามาร่วมทำการสอบสวนจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่แก้ไขข้อบกพร่องในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีที่มีความยุ่งยากให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น¹⁰³

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ในปัจจุบันมีการกระทำความผิดที่มีความสลับซับซ้อนและมักกระทำในรูปแบบองค์กรอาชญากรรม โดยเฉพาะอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ การใช้อำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ไม่สามารถที่จะสอบสวนหาพยานหลักฐานเพื่อใช้ในการปราบปรามอาชญากรรมเหล่านี้ได้ จึงจำเป็นต้องมีการให้อำนาจพิเศษแก่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานเพื่อปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษได้มีการให้อำนาจพิเศษแก่เจ้าหน้าที่เพื่อใช้ในการสอบสวนคดีพิเศษ ดังต่อไปนี้

¹⁰² พงษ์ชัย ชัมภรัตน์, เรื่องเดิม, หน้า 5.

¹⁰³ เรื่องเดียวกัน.

1) กรณีสอบสวน โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ-
อาญา

(1) กรณีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็น
เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมี
อำนาจสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษและเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้น
ผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี
ให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ
ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ เพียงเท่าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมอบหมาย
ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ
หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีจำเป็นอธิบดีจะสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างกรมสอบสวนคดี
พิเศษผู้หนึ่งผู้ใดมิใช่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษปฏิบัติหน้าที่เป็น
ผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเพื่อปฏิบัติงานเรื่องหนึ่ง
เรื่องใดที่เกี่ยวกับการสืบสวนเป็นการเฉพาะได้

ในการปฏิบัติงานเฉพาะเรื่องที่ได้รับมอบหมายตามวรรคสาม ให้ผู้นั้น
เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่
คดีพิเศษเฉพาะเรื่องที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น¹⁰⁴

จะเห็นได้ว่า การที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษได้กำหนดให้
เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธี-
พิจารณาความอาญาถือเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ในเบื้องต้นตั้งแต่
การสืบสวนจนถึงการสอบสวนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม ในส่วน
ของการเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของ
พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษนั้นจำกัดเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่
เกี่ยวกับคดีพิเศษเท่านั้น

¹⁰⁴พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 23.

(2) กรณีใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วตามข้อ (1) จะทำให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษสามารถทำคดีพิเศษมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีดังนี้

ก. การใช้อำนาจออกหมายเรียก

พนักงานสอบสวนและพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่มีอำนาจเรียกผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือพยานมาให้การได้ เมื่อกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ในการสอบสวนคดีพิเศษก็สามารถใช้อำนาจออกหมายเรียกให้จำเลย หรือพยาน หรือผู้ต้องหามาให้การหรือส่งสิ่งของสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้

ข. การจับ

การจับ เป็นมาตรการหนึ่งในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่ก็เป็นการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากที่สุด ดังนั้น การจับจะกระทำได้อาจต้องมีหมายจับจากศาล เว้นแต่เฉพาะกรณีเร่งด่วนและตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น โดยบุคคลที่จะร้องขอต่อศาลจะต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองตั้งแต่ระดับสามหรือตำรวจชั้นยศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป ส่วนในคดีพิเศษซึ่งเป็นอำนาจของกรมสอบสวนคดีพิเศษพนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถร้องขอต่อศาลให้ออกหมายจับได้โดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การร้องขอให้ออกหมายจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ค. การค้น

การค้นนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้ผู้มีอำนาจในการค้น คือ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ส่วนราษฎรไม่มีอำนาจในการค้น โดยการค้นในที่รโหฐานเพื่อหาคน หรือหาสิ่งของต้องมีหมายค้นจากศาล แต่การค้นในที่สาธารณะสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องมีหมายศาล อย่างไรก็ตาม หากมีเหตุกรณีบางอย่าง พนักงานฝ่ายปกครองหรือศาลสามารถค้นได้ โดยไม่ต้องมีหมายศาล ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้

เมื่อพิจารณาการสอบสวนคดีพิเศษแล้ว หากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะเข้าไปค้นในที่รโหฐาน ก็ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษประกอบกัน แต่การค้นก็ต้องกระทำและต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัดตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายดังกล่าว

ง. การสอบสวน

การสอบสวนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่พนักงานอัยการจะฟ้องคดี หากมิได้ทำการสอบสวนมาก่อน ก็จะต้องห้ามตามมาตรา 120 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การที่พระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษกำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษละเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทำให้การสอบสวนคดีพิเศษ โดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นขั้นตอนการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อสอบสวนเสร็จจึงสามารถส่งให้อัยการฟ้องร้องต่อศาลตามขั้นตอนวิธีพิจารณาความอาญาได้

2) การสอบสวนโดยอาศัยอำนาจพิเศษ

เนื่องจากการประกอบอาชญากรรมในปัจจุบันได้มีรูปแบบที่ซับซ้อนใช้เทคนิคสูง จึงทำให้ยากแก่การหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ เพื่อให้การสืบสวนสอบสวนถึงการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นไปอย่างรอบคอบ รัดกุม จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการพิเศษให้แก่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

- (1) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใด ๆ เพื่อตรวจค้นได้ โดยไม่ต้องมีหมายศาล หากปรากฏมีเหตุสงสัยตามสมควร
- (2) การใช้อำนาจในการดักฟังโทรศัพท์
- (3) การใช้อำนาจในการแฝงตัว
- (4) การใช้อำนาจยึด หรือยึดทรัพย์สินที่ค้นพบ
- (5) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถมีหนังสือสอบถามหรือเรียกให้สถาบันการเงิน หรือหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ ส่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำหรือส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือได้

(6) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถมีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาเพื่อให้ถ้อยคำ

การเพิ่มมาตรการพิเศษข้างต้น เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสืบสวนและสอบสวนคดีอาญาที่มีลักษณะสลับซับซ้อน เพราะการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอย่างเดียวยังไม่สามารถพิสูจน์และหาพยานหลักฐานเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดที่มีความเชี่ยวชาญในการกระทำความผิดนั้น ๆ มาลงโทษได้

3) การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอบสวน

(1) กรณีให้พนักงานอัยการมาสอบสวนร่วมกัน

ในกรณีที่ กคพ. เห็นว่าเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามการกระทำความผิดคดีพิเศษ กคพ. จะให้ความเห็นชอบให้คดีพิเศษหนึ่งคดีใดหรือคดีประเภทใดต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารแล้วแต่กรณี มาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือมาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อให้คำแนะนำและตรวจสอบพยานหลักฐานตั้งแต่ชั้นเริ่มทำการสอบสวน แล้วแต่กรณีก็ได้ เว้นแต่การสอบสวนคดีพิเศษที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) (3) หรือ (4) ต้องมีพนักงานอัยการหรืออัยการทหารมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษทุกคดี แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ การสอบสวนร่วมกันหรือการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันดังกล่าว ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กคพ. กำหนด¹⁰⁵

การที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษกำหนดให้พนักงานอัยการมาสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือมาปฏิบัติหน้าที่ร่วมกัน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในแง่ที่พนักงานอัยการจะพิจารณาพยานหลักฐานในสำนวนคดีนั้นว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะเสนอให้อัยการฟ้องศาลต่อไปได้

¹⁰⁵พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 32.

(2) กรณีให้เจ้าหน้าที่อื่นมาปฏิบัติหน้าที่ช่วย

ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ รัฐมนตรีอาจเสนอให้นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีคำสั่งตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นมาปฏิบัติหน้าที่ในกรมสอบสวนคดีพิเศษเพื่อช่วยเหลือในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษนั้นได้ ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐตามวรรคหนึ่งเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษสำหรับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษที่ได้รับการแต่งตั้ง¹⁰⁶

ในการกระทำความผิดบางประเภท มีความซับซ้อนอาจต้องใช้เจ้าหน้าที่จากหลายหน่วยงานมาช่วยในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวน จึงจำเป็นต้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นที่มีความสามารถเฉพาะอันจะเป็นประโยชน์ในทางคดีมาช่วยได้

(3) กรณีการตั้งที่ปรึกษาคดีพิเศษ

ในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษใดมีเหตุจำเป็นต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ อธิบดีอาจแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนั้นเป็นที่ปรึกษาคดีพิเศษได้

ให้ที่ปรึกษาคดีพิเศษได้รับค่าตอบแทนตามที่กำหนดในระเบียบของกระทรวงยุติธรรม โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง¹⁰⁷

(4) การประสานงานกับหน่วยงานอื่นในการปฏิบัติหน้าที่

เพื่อประโยชน์ในการประสานการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับคดีพิเศษให้ กคพ.มีอำนาจออกข้อบังคับการปฏิบัติหน้าที่ในคดีพิเศษระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ก. วิธีปฏิบัติระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ การดำเนินการเกี่ยวกับหมายเรียกและหมายอาญา การจับ การควบคุม การขัง

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 33.

¹⁰⁷ เรื่องเดียวกัน, มาตรา 30.

การค้นหรือการปล่อยชั่วคราว การสืบสวน การสอบสวน การเปรียบเทียบปรับ การส่งมอบคดีพิเศษ และการดำเนินการอื่นเกี่ยวกับคดีอาญาในระหว่างหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญา

ข. ขอบเขตความรับผิดชอบของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ เจ้าพนักงานอื่นของรัฐ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแต่ละแห่ง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ผลกระทบของการกระทำ ความผิด และประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาได้อย่างทั่วถึงในการนี้อาจกำหนดให้กรณีใดต้องดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ได้

ค. การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามคดีพิเศษ

ง. การสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษเมื่อมีข้อบังคับตามวรรคหนึ่งแล้วให้หน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ปฏิบัติตามข้อบังคับที่กำหนดนั้น ถ้าข้อบังคับดังกล่าวเป็นการกำหนดหน้าที่ในระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ถือว่าการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นการดำเนินการของผู้มีอำนาจสืบสวนและสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับตามวรรคหนึ่ง สำหรับคดีพิเศษในเรื่องใด ให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กรมสอบสวนคดีพิเศษและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องจะตกลงกัน เว้นแต่ กคพ. จะมีมติเป็นอย่างอื่น¹⁰⁸

¹⁰⁸พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 22.

สำหรับความผิดตามกฎหมายศุลกากร พ.ศ. 2469 กรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสอบสวนคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรฐานความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 27 ทวิ มาตรา 60 มาตรา 96 และมาตรา 97 ทศ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 และที่แก้ไขเพิ่มเติมที่มีมูลค่านำเข้าเชื่อว่า มีของกลางมูลค่าราคาของรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว เป็นเงินตั้งแต่ 30 ล้านบาทขึ้นไป และมีการฉ้อค่าภาษีหรือขอลดค่าภาษีโดยทุจริตเป็นเงินตั้งแต่ 20 ล้านบาทขึ้นไป

3. การสอบสวนและการดำเนินคดีภาษีอากร

ตามกฎหมายต่างประเทศ

สำหรับกระบวนการสอบสวนฟ้องร้องคดีศุลกากรในต่างประเทศนั้น ผู้ศึกษาขอ นำประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งอยู่ในภูมิภาคเดียวกับประเทศไทยมาศึกษาเปรียบเทียบอันได้แก่ ประเทศฮ่องกง ประเทศมาเลเซีย เป็นต้น สาเหตุที่ต้องนำประเทศเหล่านี้มาศึกษาเนื่องจากมีระบบกฎหมายที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย

3.1 การดำเนินคดีภาษีอากรของสหราชอาณาจักร

1) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

(1) Her Majesty's Revenue and Customs (HMRC)

ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2548 จากการรวมตัวของ Inland Revenue (Ex-IR) และ HM Customs and Excise Departments (Ex-HMCE) ถือเป็นหน่วยงานภาครัฐของสหราชอาณาจักร มีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีอากร ได้แก่ ภาษีทางตรง ประกอบด้วย ภาษีเงินได้ ภาษีมรดก และภาษีทางอ้อม ได้แก่ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีแสดมป์และที่ดิน (Stamp Duty Land Tax) และภาษีสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ HMRC ยังเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลควบคุมการส่งออกและนำเข้าสินค้าและ

บริการต่าง ๆ และการปกป้องชายแดนในการลักลอบส่งออกและนำเข้าสินค้าผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติดและสินค้าลอกเลียนแบบต่าง ๆ¹⁰⁹

(2) Revenue and Customs Prosecutions Office (RCPO)

RCPO เป็นหน่วยงานอิสระของรัฐมีหน้าที่ในการฟ้องคดีอาญาทุกคดีของ HMRC มีความเป็นอิสระจากหน่วยงานที่ทำหน้าที่สอบสวน คือ HMRC ซึ่งเป็นผลดีต่อการพิจารณาคำเนนคดีของ RCPO ที่ต้องการความเป็นอิสระในการดำเนินการในทางวิชาชีพของตนโดยไม่ถูกแรงกดดันจากหน่วยงานที่ทำหน้าที่สอบสวน¹¹⁰

2) อำนาจการสอบสวนของ HMRC

เนื่องจาก HMRC เป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นใหม่ HMRC จึงรับโอนอำนาจในการสอบสวนคดีอาญาที่มียุทธวิธีเดิมจาก Ex-HMCE และ Ex-IR มาด้วย

HMRC รับผิดชอบการสอบสวนการกระทำความผิดทางอาญาทางภาษีอากรทั่วทั้งสหราชอาณาจักร รวมทั้งสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อภาษีและการฉ้อเครดิตภาษี (Tax Credit Fraud) ดังนั้น ในการสอบสวน HMRC จึงจำเป็นต้องมีอำนาจที่เหมาะสมเพื่อที่จะสืบสวน สอบสวน และค้นหารวบรวมพยานหลักฐานอย่างสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งต้องมีมาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาอย่างเหมาะสมด้วย ซึ่งโดยหลักแล้ว HMRC มีอำนาจในการสอบสวนตาม The Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE)

PACE เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจตำรวจและการคุ้มครองการใช้อำนาจของตำรวจในการตรวจค้น จับกุม กักขัง สอบสวน ซ้ำตัวและสอบปากคำผู้ถูกกักขัง

¹⁰⁹HM Revenue & Customs, **Criminal Investigation Powers: A Technical Consultation Document** [Online], available URL: http://customs.hmrc.gov.uk/channelsPortalWebApp/downloadFile?contentID=HMCE_PROD1_025789, 2010 (July, 7).

¹¹⁰The Crown Prosecutions Service, **Revenue and Customs Prosecutions Office** [Online], available URL: <http://www.rcpo.gov.uk/rcpo/about/background.shtml>, 2010 (July, 7).

โดย PACE ได้รักษาสมดุลระหว่างการใช้อำนาจของตำรวจและการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของสาธารณะ อย่างไรก็ตาม HMRC ได้นำบางส่วนของบทบัญญัติ PACE มาปรับใช้กับการสอบสวนคดีอาญา แต่ยังเป็นที่ไม่แน่นอนว่าจะดัดแปลง PACE ซึ่งเป็นอำนาจในการสอบสวนของตำรวจมาใช้กับอำนาจสอบสวนของ HMRC เพียงใด ทำให้อำนาจของ HMRC ในการสอบสวนคดีอาญาในปัจจุบันยังไม่แน่ชัด และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการด้านคดี HMRC จำเป็นต้องมีอำนาจในการสอบสวน ดังนั้น

- (1) ต้องมีสัดส่วนที่เหมาะสมกับการกระทำความผิดที่สอบสวนและสอดคล้องกับ Human Rights Act
- (2) ต้องมีการรักษาสมดุลระหว่างอำนาจที่ HMRC จำเป็นต้องใช้ในการสอบสวนกับการคุ้มครองประชาชน
- (3) การใช้อำนาจของ HMRC ต้องมีความแน่ชัด และแน่นอน
- (4) มีประสิทธิภาพ สะดวก และทันสมัย
- (5) สามารถรวบรวมพยานหลักฐานซึ่งจำเป็นต้องใช้ในการดำเนินคดีในชั้นศาลได้

(6) สอดคล้องกับหลักการของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

หน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของ HMRC คือ Her Majesty's Inspectorate of Constabulary โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่จะได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจของ HMRC และเพื่อบรรลุมติประสงค์ในการสอบสวนคดีอาญา จำเป็นต้องรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น ๆ ซึ่งในปัจจุบัน HMRC มีอำนาจ ดังนี้

(1) ขอออกหมายเรียกบุคคลมาให้การ โดยให้ HMRC มีอำนาจในการขอเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ผู้พิพากษา หรือนายอำเภอ เพื่อออกหมายเรียกบุคคลมาให้การ หรือให้นำพยานหลักฐานมามอบให้บนพื้นฐานที่มีเหตุผลเชื่อถือว่าพยานหลักฐานที่ว่านั้นจะเกี่ยวข้องกับคดี โดยทั่วไปจะเป็นการขอพยานหลักฐานหรือข้อมูลจากบุคคลที่สาม เช่น ธนาคาร เป็นต้น

(2) ขอออกหมายค้น ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นเป็นผู้ครอบครองพยานหลักฐานในคดี ซึ่ง HMRC มีอำนาจในการขอออกหมายค้น ขึ้นอยู่กับกฎหมายที่

เกี่ยวข้องว่าจะต้องขออนุญาตกับเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ผู้พิพากษา หรือ นายอำเภอ

(3) ทำการจับกุม โดย HMRC มีอำนาจจับกุมหรือกักขังในความผิดที่เกี่ยวกับ Ex-HMCE แต่ HMRC ไม่มีอำนาจจับกุมหรือกักขังในความผิดเกี่ยวกับ Ex-Revenue ซึ่งเป็นหน้าที่ของตำรวจ ทำให้มีปัญหาในการปฏิบัติ และเกิดความล่าช้าในการติดต่อประสานงานระหว่างสองหน่วยงาน ดังนั้น ควรมีอำนาจที่แน่นอนคงที่โดยให้มีอำนาจทั้งของ Ex-HMCE และ Ex-Revenue

อำนาจดังกล่าวเหล่านี้ครอบคลุมทั่วทั้งสหราชอาณาจักรและมีกำหนดอยู่ในพระราชบัญญัติหลายฉบับ แม้ว่าบทบัญญัติจะคล้าย ๆ กัน แต่ก็ยังคงมีความไม่แน่นอนอยู่ในเรื่องของการใช้อำนาจ เช่น มีบทบัญญัติถึงอำนาจในการขออนุญาตค้นในการกระทำความผิดเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่มใน The Value Added Tax Act 1994 และมีบทบัญญัติที่คล้าย ๆ กัน เกี่ยวกับภาษีประกันภัย (Insurance Premium Tax) ใน The Finance Act 1994 อย่างไรก็ตามใน Taxes Management Act 1970 มาตรา 20c เกี่ยวกับภาษีทางตรง บัญญัติเรื่องระดับการใช้อำนาจนี้ต่างจากพระราชบัญญัติอื่นซึ่งกฎหมายเหล่านี้คงต้องมีการแก้ไขให้สอดคล้องและคงที่ เพื่อที่จะรองรับการใช้อำนาจของ HMRC

การปรับเอาบทบัญญัติของ PACE มาปรับใช้กับ HMRC¹¹¹

สำหรับประเทศอังกฤษ เวลส์ และไอร์แลนด์เหนือ รัฐสภาได้ลงมติแล้วว่า บทบัญญัติใน PACE มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับการสอบสวนคดี เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวได้รับการยอมรับและเข้าใจได้ง่าย ดังนั้น ทางเลือกของ HMRC ในการใช้อำนาจสอบสวนจึงควรเป็นการรับเอาบางส่วนที่เกี่ยวข้องจาก PACE มาใช้กับการสอบสวนคดีของ HMRC เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า HMRC มีอำนาจสอบสวนครอบคลุม

¹¹¹HM Revenue & Customs, **Modernising Powers, Deterrents and Safeguards: The Developing Programme of Work** [Online], available URL: http://customs.hmrc.gov.uk/channelsPortalWebApp/downloadFile?contentID=HMCE_PROD1_025429, 2010 (July, 7).

ถึงกิจกรรมทั้งหมดที่อยู่ในความรับผิดชอบ รวมทั้งการสอบสวนคดีอาญาอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาด้วย

อย่างไรก็ตาม อำนาจของ HMRC มีเฉพาะบทบัญญัติของ PACE ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของ HMRC และบทบัญญัติที่เป็นอำนาจของ Ex-HMCE และ Ex-IR เท่านั้น และต้องเป็นการใช้อำนาจอย่างมีสัดส่วนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับ The Human Rights Act ด้วย¹¹² โดยอำนาจตาม PACE มีดังนี้

(1) อำนาจในการขอให้ศาลออกหมายเรียก (Production Order)

(2) อำนาจในการขอให้ออกหมายค้น โดยทั้งนี้ในบทบัญญัติของ PACE จะเป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชนไว้ด้วย เช่น ในกรณีที่ HMRC จะขอออกหมายค้นเพื่อหาพยานหลักฐานที่เป็นข้อมูลที่ละเอียดอ่อนหรือเป็นความลับ หมายค้นนั้นจะต้องออกโดยศาลเท่านั้น ไม่ใช่ออกโดยพนักงานฝ่ายปกครอง

(3) อำนาจในการจับกุม ซึ่งนำมาใช้กับการสอบสวนทั้งการกระทำ ความผิดที่เกี่ยวกับทั้ง Ex-HMCE และ Ex-IR โดยเป็นอำนาจที่ให้เฉพาะเจ้าหน้าที่ของ HMRC ที่ได้รับมอบอำนาจทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะเท่านั้น ทั้งนี้ โครงสร้างของ HMRC ได้แยกหน่วยงานที่สอบสวนคดีอาญาออกจากหน่วยงานที่สอบสวนการกระทำความผิดทั่วไป เพื่อให้มั่นใจว่าเจ้าหน้าที่คนเดียวกันจะไม่สอบสวนทั้งการกระทำความผิดอาญาทางอาญา และความผิดทั่วไป¹¹³

ปัญหาในการปรับบทบัญญัติของ PACE มาใช้กับ HMRC

ปรากฏว่า มีอำนาจ 2 ส่วนที่มาจาก PACE ซึ่งไม่เหมาะสมกับการใช้อำนาจสอบสวน โดย HMRC ดังนี้

(1) หมายค้น การตรวจค้นบุคคล รวมทั้งการได้รับอนุญาตให้เข้าค้นสถานที่ซึ่งอำนาจของ Ex-HMCE และ Ex-IR อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ HMRC ตรวจค้นบุคคลที่พบในสถานที่ซึ่งเข้าทำการตรวจค้นซึ่งมีเหตุผลที่เชื่อได้ว่าจะครอบครอง

¹¹²HM Revenue & Customs, **Criminal Investigation Powers: A Technical Consultation Document.**

¹¹³Ibid.

พยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน ซึ่งเป็นอำนาจที่จำเป็นในกรณี
พยานหลักฐานนั้นอาจถูกซุกซ่อนปิดบังโดยบุคคลที่พบในสถานที่นั้นหรืออยู่ในความ
ครอบครองโดยบุคคลนั้น แต่ตามบทบัญญัติใน PACE อนุญาตให้ค้นบุคคลที่พบใน
สถานที่นั้นเฉพาะในกรณีที่ถูกจับกุม ซึ่งจะไม่เหมาะสมกับการสอบสวนของ HMRC
เช่น กรณีคดีการฉ้อภาษี ที่จะต้องทำการจับกุมทุกคนที่พบในสถานที่นั้นเพื่อตรวจค้น
ดังนั้น การดัดแปลง PACE มาใช้ในการสอบสวนของ HMRC ควรที่จะสงวนตามอำนาจ
ที่ Ex-HMCE และ Ex-IR มีอยู่เดิม คือ อนุญาตให้เจ้าหน้าที่ของ HMRC ตรวจค้นบุคคลที่
พบในสถานที่ซึ่งเข้าทำการตรวจค้นซึ่งมีเหตุผลที่เชื่อได้ว่าจะครอบครองพยานหลักฐาน
ที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน¹¹⁴

(2) กรณีที่จะขอออกหมายค้นและหมายเรียกในปัจจุบันอำนาจของ Ex-
HMCE และ Ex-IR ใช้ในกรณีที่เชื่อได้ว่า การกระทำความผิดที่ต้องสงสัยกำลังกระทำ
หรือได้กระทำไปแล้วหรือกำลังจะกระทำ แต่ในขณะที่อำนาจดังกล่าวตาม PACE ใช้
เฉพาะในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า การกระทำความผิดดังกล่าวได้กระทำไปแล้ว
ซึ่งอำนาจในการขอออกหมายค้นและหมายเรียก ในกรณีที่มีเหตุผลที่น่าเชื่อได้ว่า การ
กระทำความผิดที่ต้องสงสัยกำลังกระทำหรือได้กระทำไปแล้วหรือกำลังจะกระทำ เป็น
สิ่งที่สำคัญมากต่อการสอบสวนคดีภาษี เนื่องจากถ้า HMRC ต้องรอให้การกระทำผิด
ดังกล่าวได้กระทำไปแล้ว จะเป็นการทำให้กระบวนการสอบสวนล่าช้า และเสี่ยงต่อการ
สูญเสียในการจัดเก็บภาษีอากร โดยกรณีการฉ้อภาษีโดยทั่วไปจะเกิดขึ้นเมื่อมีการกระทำ
ในจำนวนเงินที่จะต้องเสียภาษีไม่ถูกต้อง แต่การสูญเสียภาษีอาจจะเกิดขึ้นก่อนที่จำนวน
เงินที่ควรจะต้องเสียภาษีจะถูกโอนไปยังผู้กระทำความผิดแล้วก่อนหน้านั้น ทำให้เสี่ยง
ต่อความล้มเหลวในสอบสวนของ HMRC ที่จะรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ถ้าต้องรอ
ให้ผู้ต้องสงสัยส่งจำนวนเงินที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มมายัง HMRC ดังนั้น การที่จะ

¹¹⁴HM Revenue & Customs, **Modernising Powers, Deterrents and Safeguards: The Developing Programme of Work.**

ดัดแปลง PACE มาใช้ในการสอบสวน HMRC ควรที่จะสงวนตามอำนาจที่ Ex-HMRC และ Ex-IR มีอยู่เดิมในกรณีตามที่กล่าวมาข้างต้น¹¹⁵

3.2 การดำเนินคดีภาษีอากรของประเทศมาเลเซีย¹¹⁶

สำหรับการดำเนินคดีความผิดเกี่ยวกับศุลกากรในประเทศมาเลเซียนั้น กฎหมายศุลกากรมาเลเซีย ค.ศ. 1967 ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ศุลกากรอย่างกว้างขวางทั้งในการออกหมายค้น การจับกุม การสืบสวน และสอบสวนคดีศุลกากร โดยการสอบสวนนั้นจะอยู่ภายใต้การควบคุมของพนักงานอัยการของมาเลเซีย

ส่วนอำนาจการฟ้องคดีศุลกากรต่อศาลนั้นจะกระทำได้เฉพาะเจ้าหน้าที่ศุลกากรระดับชั้นผู้ใหญ่บางตำแหน่งเท่านั้น กล่าวคือ การฟ้องคดีที่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากรหรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติศุลกากร ให้กระทำโดยเจ้าพนักงานศุลกากรชั้นผู้ใหญ่หรือเจ้าพนักงานศุลกากรผู้ได้รับมอบอำนาจเป็นลายลักษณ์อักษรจากอธิบดีกรมศุลกากรซึ่งเจ้าพนักงานศุลกากรชั้นผู้ใหญ่ (Senior Officer of Customs) ได้แก่ อธิบดีกรมศุลกากร (Director General of Customs and Excise) รองอธิบดีกรมศุลกากร (Deputy Director General of Customs and Excise) ผู้ช่วยอธิบดีกรมศุลกากร (Assistant Director General Of Customs and Excise) ผู้อำนวยการและผู้ช่วยผู้อำนวยการของกรมศุลกากร (Director and Assistant Director of Customs and Excise) หรือหัวหน้าพนักงานศุลกากร หรือหัวหน้าพนักงานและเจ้าหน้าที่ตำรวจ

---

¹¹⁵HM Revenue & Customs, **Modernising Powers, Deterrents and Safeguards: The Developing Programme of Work.**

¹¹⁶Law of Malaysia Act, Section 2.

3.3 การดำเนินคดีภาชีอากรของประเทศฮ่องกง¹¹⁷

การดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดนั้น ปัจจุบันฮ่องกงกลับสู่การปกครองของจีน การดำเนินงานตามระบบกฎหมายของอังกฤษยังเหมือนเดิมซึ่งมีหลักการกว้าง ๆ ว่า จำเลยหรือผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีการพิสูจน์ให้เห็นเป็นอย่างอื่น จำเลยไม่มีภาระที่จะต้องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนในคดีอาญารูปแบบกระบวนการพิจารณาคดีของ ฮ่องกงในความผิดต่าง ๆ รวมทั้งความผิดเกี่ยวกับศุลกากร แยกพิจารณาได้ดังนี้

1) การฟ้องร้องดำเนินคดี

ในฮ่องกงนั้น โจทก์ผู้ฟ้องคดีจะต้องพิสูจน์ให้เห็นชัดแจ้งปราศจากข้อสงสัยตามเหตุผลโดยสมควรว่່าจำเลยได้กระทำความผิด ส่วนจำเลยนั้นเพียงแต่พิสูจน์ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ว่าตนอาจมิได้เป็นผู้กระทำความผิดคดีนั้นก็เพียงพอแล้ว

ก่อนเริ่มการสืบพยาน โจทก์จะต้องแจ้งให้จำเลยทราบถึงพยานหลักฐานต่าง ๆ เช่น คำให้การพยาน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และถ้าจำเลยร้องขอ ก็จะต้องให้โอกาสจำเลยตรวจดูพยานวัตถุทั้งปวงเช่นกัน ส่วนจำเลยนั้น ไม่มีหน้าที่แจ้งหรือแสดง เหตุผลที่จะใช้ต่อสู้คดีต่อ โจทก์แต่อย่างใด

ในวันพิจารณา โจทก์จะต้องนำสืบพยานให้สอดคล้องกับที่ได้แสดงต่อ จำเลย จำเลยซึ่งได้รับเวลาและโอกาสต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ก็จะพยายามทำลายน้ำหนัก พยานหลักฐาน นั้น โดยการถามค้านถ้อยคำพยาน ความน่าเชื่อถือของพยานและหลักฐานอื่น ๆ เป็นต้น

โดยปกติพยานหลักฐานที่โจทก์ใช้พิสูจน์ความผิดของจำเลยประกอบไปด้วยพยานโดยตรงพยานแวดล้อมกรณีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์หรือทั้งสามอย่างประกอบกัน การฟ้องคดีโดยอาศัยคำรับสารภาพของจำเลยเพียงอย่างเดียวนี้้น้อยมาก ซึ่งถ้าจะฟ้องก็จะต้องได้รับอนุมัติจาก “สภาอัยการ (The Attorney General’s Chambers)” เสียก่อน

¹¹⁷ ศิริศักดิ์ ดิยะพรรณ, “การดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดศุลกากรในฮ่องกง,” วารสารอัยการ 10, 3 (พฤษภาคม 2530): 61-62.

กระบวนการพิจารณาคดีตั้งแต่ต้นจนจบนั้น จำเลยไม่จำเป็นต้องทำอะไรเลยและไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนในชั้นนี้ เพราะเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลย

2) การต่อสู้คดี

เมื่อโจทก์ได้ดำเนินการทั้งปวงเรียบร้อยแล้ว จำเลยมีสิทธิแถลงต่อศาลว่าโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ จำเลยจึงไม่จำเป็นต้องต่อสู้คดี ส่วนโจทก์ก็มีสิทธิแถลงแก้ได้อีก

เมื่อศาลได้ฟังคำแถลงของจำเลย และคำแถลงของโจทก์แล้วศาลก็จะวินิจฉัยและมีคำสั่งว่าจำเลยจะต้องต่อสู้คดีหรือไม่ ถ้าศาลสั่งว่าจำเลยต้องต่อสู้คดีจำเลยก็ยังมีสิทธิที่จะเลือกดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

(1) นั่งเฉย

(2) เบิกความเป็นพยานตนเอง ภายใต้การสาบานตนตามแบบพิธีและจะนำสืบพยานอื่นด้วยหรือไม่ก็ได้

(3) นำพยานอื่นเข้าสืบสู้คดีอย่างเดียว

ถ้าจำเลยเลือกใช้วิธีนั่งเฉยศาลจะต้องวิเคราะห์ผลงานหลักฐานเท่าที่มีอยู่โดยละเอียดว่าเพียงพอแก่การพิสูจน์ความผิดของจำเลยหรือไม่ ถ้าโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นชัดแจ้งโดยปราศจากข้อสงสัยอย่างมีเหตุผลแล้วศาลก็จะปล่อยจำเลยไป

ถ้าจำเลยใช้วิธีเบิกความเป็นพยานด้วยตนเอง โจทก์จึงจะมีสิทธิถามค้านจำเลย อย่างไรก็ตาม ภาระการพิสูจน์ของจำเลยเบากว่าโจทก์ โดยจำเลยไม่ต้องพิสูจน์ให้ปราศจากข้อสงสัยว่าตนมิได้กระทำความผิดจำเลยเพียงแต่พิสูจน์ความเป็นไปได้ว่าจำเลยอาจมิได้กระทำความผิด หรืออาจมิใช่ผู้กระทำความผิดเท่านั้น ด้วยเหตุนี้เองจึงมีอยู่หลายคดีที่ศาลต้องปล่อยตัวจำเลยไปด้วยเหตุผลเพียงยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย

ถ้าจำเลยนำสืบพยานอื่นด้วยโจทก์ก็มีสิทธิถามค้านเพื่อทำลายน้ำหนักถ้อยคำและความน่าเชื่อถือของตัวพยานเช่นกัน

ถ้าจำเลยเลือกใช้วิธีนำสืบพยานอื่นเท่านั้น จำเลยก็ทำได้ศาลจะต้องใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของจำเลยเช่นกันและถ้าพยานหลักฐานนั้นเป็นคุณแก่จำเลยศาลก็จะปล่อยจำเลยไป

ระบบศาล ในคดีความผิดอาชญากรรมนั้น การพิจารณาคดีจะต้องดำเนินการโดยคณะลูกขุนมิใช่ผู้พิพากษาเป็นเพียงให้คำแนะนำทางกฎหมายแก่คณะลูกขุน ส่วนอำนาจหน้าที่ในการใช้ดุลพินิจในปัญหาข้อเท็จจริงนั้นเป็นของลูกขุน โดยเฉพาะ

สำหรับตัวผู้พิพากษานั้นไม่ว่าจะเป็นผู้พิจารณาคดีโดยลำพังหรือพิจารณาร่วมกับลูกขุนก็ตามจะลงโทษจำเลยได้ก็ต่อเมื่อแน่ใจว่าจะเลยเป็นผู้กระทำผิด หากมีข้อสงสัยต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลย

3) การดำเนินคดีศาลการ

กฎหมายได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานศาลการฮ่องกงที่จะดำเนินคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ เกี่ยวกับความผิดดังต่อไปนี้เอง คือ

- (1) ความผิดเกี่ยวกับการนำเข้าและส่งออกสินค้า
- (2) ความผิดเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงภาษีศาลการ
- (3) ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- (4) ความผิดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร
- (5) ความผิดเกี่ยวกับการโฆษณาสินค้า
- (6) ความผิดเกี่ยวกับการเผยแพร่สินค้า

เจ้าหน้าที่ศาลการฮ่องกงในระดับเจ้าพนักงานขึ้นไปมีอำนาจดำเนินคดีดังกล่าวซึ่งอยู่ในอำนาจของศาล Magistrates ทั้งนี้โดยได้รับอนุมัติจากอธิบดีอัยการ (Attorney General) ส่วนในคดีซึ่งเกินอำนาจศาล Magistrates จะต้องดำเนินการในศาลระดับสูงขึ้นไป กล่าวคือ ศาล District และศาลสูง (High Court) และจะต้องรายงานให้สภาอัยการ (Attorney General's Chambers) เป็นผู้ดำเนินคดี ทั้งนี้เจ้าพนักงานศาลการมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมพยานหลักฐานและเอกสารรวมทั้งการพิจารณาในศาล

เหตุผลที่มักจะใช้ในการปล่อยตัวจำเลย เหตุหนึ่งที่ปรากฏเสมอในการปล่อยตัวจำเลยก็คือ การขาดเจตนาเจ้าของยานพาหนะมักจะต่อสู้คดีเสมอว่า ตนไม่ทราบว่ามีสินค้าลักลอบหนีภาษีซุกซ่อนอยู่ในยานพาหนะของตน ผู้ที่เดินทางเข้าไปในประเทศก็มักจะอ้างว่าตนไม่ทราบว่าในหีบห่อซึ่งมีผู้ฝากให้นำไปมอบแก่ผู้รับนั้นบรรจุ

ยาเสพติด คนขับยานพาหนะก็จะอ้างว่าตนไม่ทราบว่าน้ำมันที่บรรจุในถังน้ำมันของยานพาหนะนั้นเป็นน้ำมันหนีภาษี เพราะตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเติมน้ำมัน

อย่างไรก็ตาม เป็นหน้าที่ของศาลที่จะใช้ดุลพินิจวินิจฉัยว่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่จำเลยอ้างนั้นรับฟังได้หรือไม่และควรจะลงโทษจำเลยหรือปล่อยตัวไป

3.4 การดำเนินคดีภาษีอากรของประเทศเกาหลี

ในคดีที่เป็นความผิดอาญาทั่ว ๆ ไปเกิดขึ้น ตามปกติแล้วตำรวจซึ่งสังกัดหน่วยงานตำรวจแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินการสอบสวน แต่ในกรณีความผิดพิเศษ เช่น ความผิดทางศุลกากร หรือการหลบเลี่ยงภาษีศุลกากร หน่วยงานสอบสวนพิเศษ กล่าวคือ สำนักงานศุลกากร หน่วยงานบริหารภาษี ฯลฯ จะเป็นผู้ดำเนินการสอบสวนคดีนั้นเอง ซึ่งบางครั้งพนักงานอัยการก็ใช้กองสอบสวนคดีพิเศษสังกัดสำนักงานอัยการดำเนินการสอบสวนในความผิดที่ยุ่ยากซับซ้อน และต้องใช้ความรู้ความสามารถ หรือความผิดอุกฉกรรจ์และความผิดครั้งใหญ่ ๆ เช่น ความผิดทางเศรษฐกิจ การหลีกเลี่ยงภาษีอากร เป็นต้น

ในการดำเนินการสอบสวนคดีอาญา เจ้าพนักงานตำรวจหรือหน่วยงานสอบสวนพิเศษอาจควบคุมตัวผู้ต้องหา เมื่อผู้พิพากษาออกหมายจับให้โดยเหตุว่าผู้ต้องหาไม่มีที่อยู่แน่นอนหรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้ต้องหาอาจจะซ่อนหรือทำลายพยานหลักฐานหรือผู้ต้องหาได้หลบหนีหรืออาจหลบหนีได้เช่นเดียวกัน พนักงานอัยการก็อาจควบคุมผู้ต้องหาโดยขอให้ผู้พิพากษาออกหมายจับให้ ระยะเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นตำรวจหรือหน่วยงานสอบสวนพิเศษนั้น ควบคุมตัวได้นานที่สุดถึง 10 วัน จากนั้นต้องส่งสำนวนพร้อมเอกสารและพยานหลักฐานต่าง ๆ ไปยังสำนักงานอัยการดิสตริก (District Public Prosecutor's Office) หรือสำนักงานอัยการสาขาที่มีอำนาจภายใน 10 วัน นับจากวันที่ควบคุมตัว

ส่วนในคดีที่ผู้ต้องหาไม่ถูกควบคุมตัว ตำรวจหรือหน่วยงานสอบสวนพิเศษต้องส่งสำนวนพร้อมทั้งเอกสารและพยานหลักฐานต่าง ๆ ไปยังสำนักงานอัยการที่มีอำนาจดังกล่าวแล้วภายใน 2 เดือน นับจากวันที่ได้เริ่มต้นทำการสอบสวน ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับคำอนุญาตพิเศษจากพนักงานอัยการ

ภายหลังจากได้รับสำนวนคดีแล้ว พนักงานอัยการจะดำเนินการสอบสวนคดีต่อไปจนเสร็จ โดยการสอบสวนผู้ต้องหา ตรวจพยานเอกสารและพยานหลักฐานอื่น ๆ และดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมเท่าที่จำเป็น เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการสอบสวน พนักงานอัยการจะตัดสินใจว่าจะส่งฟ้องผู้ต้องหาหรือไม่ ถ้าผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ ต้องส่งสำนวนภายใน 20 วัน นับจากวันที่ได้รับสำนวนหรือนับจากวันที่ถูกควบคุมตัวอยู่ต้องส่งสำนวนภายใน 20 วัน นับจากวันที่ได้รับสำนวนหรือนับจากวันที่ถูกควบคุมตัวในชั้นพนักงานอัยการ ในคดีที่ผู้ต้องหาไม่ถูกควบคุมตัว พนักงานอัยการต้องส่งคดีภายใน 3 เดือน นับจากวันที่ได้รับสำนวนหรือจากวันที่เริ่มต้นการสอบสวนโดยพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการได้เสนอคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว หลังจากนั้นพนักงานอัยการในฐานะผู้แทนของรัฐ ต้องรับผิดชอบในการดำเนินคดีต่อไป ซึ่งมีกระบวนการพิจารณาคดีคล้ายคลึงกับระบบกฎหมายเอง โกลอเมริกา แต่ยกเว้นไม่ใช้ระบบลูกขุน

จะเห็นได้ว่า พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่แรกได้ ซึ่งในทางปฏิบัติ ตำรวจและหน่วยงานสอบสวนพิเศษทุกหน่วยงาน เป็นผู้เริ่มดำเนินการสอบสวนแต่แรกในคดีอาญา แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ให้อำนาจการเริ่มต้นการสอบสวนและสรุปการสอบสวนคดีอาญาให้แก่พนักงานอัยการเท่านั้น ดังนั้น ตำรวจและหน่วยงานพิเศษทำหน้าที่เพียงเป็นผู้ช่วยพนักงานอัยการ และต้องดำเนินการสอบสวนให้เป็นไปตามแนวทางของหลักทั่วไป หรือหลักเฉพาะตามคำสั่งที่พนักงานอัยการได้สั่งไว้ และต้องส่งสำนวนทุกเรื่องไปยังพนักงานอัยการเพื่อสรุปการสอบสวนก่อนที่จะฟ้องร้องต่อศาลต่อไป

3.5 การดำเนินคดีอาญาของประเทศออสเตรเลีย

ในคดีอาญาทั่ว ๆ ไปหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการสอบสวน คือ Australian Federal Police และ National Crime Authority โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการสอบสวนการกระทำความผิดอาญา เพื่อดำเนินคดีต่อไป แต่ในคดีอาญาทางอาญาซึ่งเป็นคดีเฉพาะด้านมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการสอบสวน ดังนี้

1) The Australian Taxation Office (ATO)

เป็นหน่วยงานภาครัฐ มีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากร โดยเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงการคลัง มีบทบาทในการจัดการ และกำหนดโครงสร้างภาษีอากร เช่น ภาษีเงินได้ ภาษีสินค้า และบริการ ภาษีสรรพสามิต ซึ่งนำเงินรายได้มาพัฒนาการให้บริการแก่ชาวออสเตรเลีย

นอกจากนี้ ATO ยังมีหน้าที่หลักในการสอบสวนคดีภาษีอากร โดยสอบสวนในคดีที่มีโทษไม่ร้ายแรง ซึ่งเป็นคดีที่มีจำนวนมากและไม่ซับซ้อน โดยมีเหตุผลเพื่อความสะดวก รวดเร็ว ในการพิจารณาคดี ส่วนคดีภาษีอากรที่เป็นความผิดร้ายแรง (Serious Offence) ซึ่งกำหนดนิยามไว้ในมาตรา 3E แห่ง The Taxation Administration Act 1953 ว่า “An Offence Against a Law of the Commonwealth, of a State or of a Territory that may be Dealt with as an Indictable Offence” ได้แก่ ความผิดที่มีโทษจำคุกมากกว่า 12 เดือนขึ้นไป จะเป็นหน้าที่ของ ATO และ The Australian Federal Police (AFP) ในการร่วมกันดำเนินการสอบสวน นอกจากนี้ ในบางคดี ATO ยังมีอำนาจในการดำเนินคดี และฟ้องคดีได้เอง โดยหน่วยงานภายในของ ATO ที่มีอำนาจในการสอบสวน ได้แก่ ATO Prosecution Investigation Units ส่วนหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการพิจารณาคำเนินคดีส่งฟ้องศาล ได้แก่ ATO In-house Prosecution

2) The Australian Federal Police (AFP)

เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งโดย The Australian Federal Police Act 1979 โดยเป็นหน่วยงานหลักในการบังคับใช้กฎหมายอาญา เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์และความสงบสุขของประชาชน โดยมีอำนาจสอบสวน และดำเนินคดีตามที่กฎหมายกำหนด และมีอำนาจสอบสวนคดีภาษีอากรที่เป็นความผิดที่ร้ายแรง¹¹⁸

¹¹⁸ Australian Federal Police, **Budget Statement** [Online], available URL: <http://www.afp.gov.au/about-the-afp/accountability-requirements/budget-statement.aspx>, 2010 (July, 7).

3) The Commonwealth Director of Public Prosecutions (DPP)

เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจและความรับผิดชอบภายใต้ The Director of Public Prosecutions Act 1983 โดย DPP มีหน้าที่ในการดำเนินคดีส่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลในคดีที่เป็นความผิดอาญาที่เกิดขึ้นตามกฎหมายของเครือรัฐออสเตรเลีย ซึ่งรวมถึงกฎหมายอาญารด้วย นอกจากนี้ DPP ยังมีหน้าที่รื้อฟื้นการดำเนินคดีอาญาภายใต้ The Proceeds of Crime Act 2002 และบังคับมาตรการเยียวยาทางแพ่งในกรณีที่มีอำนาจทำได้ภายใต้ The Director of Public Prosecutions Act 1983¹¹⁹

ในการตัดสินใจของ DPP ที่จะให้ดำเนินคดีอาญาโดยฟ้องคดีต่อศาลหรือไม่ นั้น จะทำตามนโยบายของ DPP ที่กำหนดว่า การดำเนินคดีต่อการกระทำความผิดอาญาที่ต้องสงสัยจะไม่ทำโดยอัตโนมัติ โดยจะต้องผ่านกระบวนการพิจารณาที่สำคัญมาแล้วในการตัดสินใจว่าจะฟ้องคดีต่อศาลหรือไม่ ซึ่งเกณฑ์ในการพิจารณาว่าจะดำเนินคดีหรือไม่ รวมถึงกรณีเหล่านี้ด้วย

- (1) ประโยชน์สาธารณะในการดำเนินคดีต่อไป รวมทั้งประโยชน์ของเหยื่อ ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด และประโยชน์ของสังคมโดยรวม
- (2) การรักษาความเชื่อมั่นของสังคมต่อระบบความยุติธรรมทางอาญา
- (3) ความมีอยู่และเชื่อถือได้ของพยานหลักฐาน
- (4) ความเสี่ยงในการดำเนินคดีกับผู้ที่เป็นบริสุทธ์

ในด้านการดำเนินงานของ DPP นั้น แม้ว่า DPP จะไม่ได้เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่สอบสวนและไม่ได้ทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาด้วย แต่เป็นฝ่ายที่ให้คำแนะนำทางกฎหมายและประเด็นอื่น ๆ แก่หน่วยงานที่ทำหน้าที่สอบสวน ไม่ว่าจะเป็น ATO และ AFP เช่น ได้รับการร้องขอจาก ATO ในระหว่างการสอบสวน โดย ATO เป็นฝ่ายแจ้งว่ามีพยานหลักฐานอะไรบ้าง มีประเด็นใดที่ต้องพิจารณาและต้องสงสัย รวมทั้ง

¹¹⁹Australian Taxation Office, **Memorandum of Understanding Between the Commonwealth Director of Public Prosecutions and the Australian Taxation Office** [Online], available URL: http://www.ato.gov.au/content/downloads/snc_74527_cdpp_ato_mou_signed090506.pdf, 2010 (July, 7).

ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องการคำแนะนำ¹²⁰ ซึ่งแสดงถึงการที่ DPP มีบทบาทในการสอบสวน เช่น การให้คำแนะนำด้านกฎหมายอย่างใกล้ชิดในเรื่องการออกหมายค้นแก่เจ้าหน้าที่ของ ATO เป็นต้น

สำหรับคดีภาษีบางประเภทที่ซับซ้อนและมีโทษร้ายแรง DPP จะเป็นผู้มีบทบาทหลักในการฟ้องคดีต่อศาล ได้แก่

- (1) คดีที่มีแนวโน้มว่าจะลงโทษด้วยการจำคุก
  - (2) คดีใหม่ ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนหรือมีข้อเท็จจริงหรือปัญหาข้อกฎหมายที่ซับซ้อน
  - (3) คดีที่สาธารณะชนสนใจ รวมทั้งคดีที่เป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อน
  - (4) คดีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีต่อพนักงานของ ATO
  - (5) คดีที่มาจากการสอบสวนของ Australian Crime Commission (AFP)
  - (6) คดีซึ่ง ATO สอบสวนแล้วส่งคดีมาที่ DPP เพื่อดำเนินคดีต่อไป
- 4) การสอบสวนคดีภาษีอากรโดย ATO

DPP และ ATO ได้ทำข้อตกลงร่วมกัน (DPP/ATO Investigation and Prosecution Liaison guidelines) เกี่ยวกับการสอบสวนและการดำเนินคดีส่งฟ้องศาลในความผิดอาญาเกี่ยวกับกฎหมายภาษีอากร โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการแบ่งแยกและกำหนดอำนาจหน้าที่ระหว่างสองหน่วยงาน ซึ่งในปัจจุบัน DPP ไม่ได้ดำเนินการส่งคดีฟ้องศาลในความผิดอาญาที่เกี่ยวกับภาษีอากรในทุกคดี เนื่องจากให้อำนาจแก่ ATO ในการดำเนินการส่งคดีฟ้องศาลได้ในคดีตามความผิดภายใต้ The Taxation Administration Act 1953 (Cth) และกฎหมายภาษีอากรอื่น ๆ โดยกำหนดให้ การสอบสวนคดีภาษีอากรเป็นหน้าที่ของ 2 หน่วยงาน คือ ATO และ AFP ทั้งนี้ ATO และ AFP ได้ออกแนวปฏิบัติร่วมกันในการใช้อำนาจสอบสวน โดยกำหนดให้ ATO สอบสวนคดีภาษีอากรที่เป็นความผิดไม่ร้ายแรง ส่วนคดีที่เป็นโทษร้ายแรงให้เป็นหน้าที่ของ AFP แต่ทั้งนี้ ATO อาจมีอำนาจสอบสวนคดีที่เป็นความผิด

¹²⁰ Australian Taxation Office, *ibid.*

ร้ายแรงหรือซับซ้อนได้ แต่ต้องแจ้งรายละเอียดการสอบสวนให้ AFP ทราบในระหว่าง การสอบสวนนั้น ๆ¹²¹

แม้ว่ากฎหมายแต่ดั้งเดิม ให้อำนาจ AFP ในการสอบสวนคดีที่เป็น ความผิดร้ายแรงหรือคดีที่มีการฉ้อโกงที่ซับซ้อน อย่างไรก็ตาม Commonwealth Fraud Control Guidelines 2002 ยอมรับประสิทธิภาพของ ATO ในความสามารถ ทักษะ เทคนิค และความพร้อมด้านบุคลากรในการสอบสวนคดีที่เป็นความผิดร้ายแรงหรือคดี ที่มีการฉ้อโกงที่ซับซ้อนได้ รวมทั้งการยอมรับว่า ATO มีมาตรฐานในการรวบรวมและ เตรียมพยานหลักฐานตามที่ DPP ต้องการ ATO จึงได้รับอนุญาตให้สอบสวนทั้งคดี ที่เป็นคดีอาญาอากรทั่วไปและคดีที่ซับซ้อนได้ ทั้งนี้ ในการใช้อำนาจสอบสวน ATO จะต้องปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ใน Australian Government Investigations Standards และ Commonwealth Fraud Control Guidelines 2002 และต้องแจ้ง รายละเอียดของการสอบสวนคดีให้ AFP ทราบด้วย

การสอบสวนโดย ATO ดังกล่าว Commonwealth Fraud Control Guidelines 2002 ให้อำนาจไว้เฉพาะเจ้าหน้าที่ของ ATO ที่ได้รับอนุญาตจาก Commission in Serious Non-Compliance and Fraud Prevention and Control เท่านั้น ที่จะทำการสอบสวนได้ โดยเจ้าหน้าที่ที่ทำการสอบสวนต้องทำการสอบสวนโดยใช้ หลักคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ยุติธรรม โดยยึดถึงประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ¹²²

กระบวนการสอบสวนของ ATO จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดที่กล่าวหาเพื่อทราบข้อเท็จจริง หรือพิสูจน์ความผิด ดังนั้น ATO จึงมีอำนาจและอภิสิทธิ์ตามกฎหมายในการเข้าถึงและรวบรวม พยานหลักฐาน ดังนี้

¹²¹ Australian Taxation Office, **Fraud Control and the Prosecution Process** [Online], available URL: <http://www.ato.gov.au/content/downloads/snc00090701/fraudcontrol.pdf>, 2010 (July, 7).

¹²² Ibid.

(1) อำนาจของกรรมการ ATO หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจ มีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลหรือเอกสารจากบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล อำนาจเหล่านี้รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้คน การเข้าไปในสถานที่ประกอบการธุรกิจหรือที่พักอาศัยหรือการเรียกพยานเอกสารต่าง ๆ จากทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยอำนาจของกรรมการในการเข้าถึงพยานหลักฐานได้บัญญัติไว้ในกฎหมายต่าง ๆ เช่น กรณีภาษีเงินได้ ได้บัญญัติให้อำนาจไว้ในมาตรา 263 และ 264 แห่ง Income Tax Assessment Act 1936

(2) กรณีคดีภาษีเงินได้ มาตรา 264(1) (b) แห่ง Income Tax Assessment Act 1936 ให้อำนาจกรรมการ ATO หรือเจ้าหน้าที่ในการเรียกบุคคลเข้ามาเพื่อสอบสวนให้ข้อมูลหรือพยานหลักฐานต่าง ๆ และเรียกขอเอกสารต่าง ๆ จากผู้ที่ครอบครอง โดยการส่งหมายเรียกเอกสารตามที่ ATO ต้องการ ซึ่งเป็นอำนาจที่กว้างมาก อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติพบว่า มีความยากลำบากแก่เจ้าหน้าที่ของ ATO ในการเรียกเฉพาะเอกสารที่ต้องการ และต้องให้มั่นใจว่าเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดได้ถูกรวบรวมครบแล้ว ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ผู้ได้รับหมายเรียกก็จะส่งเฉพาะเอกสารตามที่ ATO ต้องการในหมายเรียก อย่างไรก็ดี การให้ข้อมูลไม่เพียงพอแก่ ATO อาจส่งผลเสีย เช่น ระยะเวลาการสอบบัญชีอาจยาวนาน ถ้า ATO ไม่ได้รับข้อมูลตามที่คาดหวังไว้ การให้ข้อมูลที่น้อยเกินไป อาจส่งผลถึงการเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงได้ เป็นเหตุให้โอกาสในการลดโทษจะน้อยลง¹²³

(3) มาตรา 263 แห่ง Income Tax Assessment Act 1936 ให้อำนาจแก่กรรมการ ATO หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจในการเข้าไปในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อขอดูและคัดลอกเอกสาร โดยทั่วไปอำนาจนี้ใช้ในกรณีดังนี้

ก. กรณีมีเอกสารที่จะเกี่ยวข้องกับคดีมีเป็นจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ของ ATO จะเข้าไปในสถานที่เพื่อได้เอกสารที่เกี่ยวข้องจะเป็นวิธีที่สะดวกกว่า โดยจะเข้าไปในสถานที่ตามที่กำหนดเวลาที่กำหนดไว้ และตามกระบวนการที่กำหนดไว้

¹²³ Pricewaterhouse Coopers Legal, **Legal Professional Privilege (Part 4): The ATO and Legal Professional Privilege** [Online], available URL: <http://www.pwclegal.com.au/legal/pwclegal.nsf>, 2010 (July, 7).

ข. กรณีที่เป็นคดีข้อภาษีที่ร้ายแรง เจ้าหน้าที่ของ ATO จะเข้าไปในสถานที่โดยไม่แจ้งล่วงหน้า เพื่อความปลอดภัยของเอกสารต่าง ๆ ว่าจะไม่ถูกทำลาย ทั้งนี้ กระบวนการในการเข้าไปในสถานที่เพื่อค้นหาเอกสารจะเป็นการดีหากได้ทำข้อตกลงกับ ATO ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยข้อตกลงมีขึ้นเพื่อ

ก. ลดการขัดขวางการเข้าไปตรวจค้น

ข. เพื่อระบุขอบเขตของเอกสารที่ต้องการ

ค. ระยะเวลาและสถานที่การเข้าไปตรวจค้น

ง. เพื่อความปลอดภัยของเอกสาร

จ. เพื่อจะได้มีเอกสารที่เหมือนกันสำหรับทั้ง ATO และผู้เสียหาย¹²⁴

การใช้อำนาจของกรมการหรือเจ้าหน้าที่ต้องเป็นการใช้อำนาจเพื่อวัตถุประสงค์ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น เช่น เพื่อนำมาประเมินอัตราภาษีที่ผู้เสียหายจะต้องเสีย โดยต้องไม่มีเจตนาทุจริตหรือมีวัตถุประสงค์ที่ไม่เหมาะสม จึงจะเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ในชั้นศาล เช่น คดี JMA Accounting Pty Ltd v. Commissioner of Taxation การใช้อำนาจตามมาตรา 263 แห่ง Income Tax Assessment Act 1936 ในการเข้าไปสถานที่เพื่อตรวจค้นเอกสาร แม้ว่า ATO จะมีอำนาจกว้างมากรวมทั้งอำนาจในการตรวจค้นข้อมูลในคอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์ และระบบฐานข้อมูลของผู้เสียหาย แต่เจ้าหน้าที่ ATO ไม่มีอำนาจในการควบคุมสถานที่ประกอบการของผู้เสียหาย ดังนั้น การใช้อำนาจดังกล่าวต้องใช้อย่างสมเหตุสมผล¹²⁵

บทบาทของ ATO ในกระบวนการสอบสวน

(1) กำหนดว่าคดีใดที่มีความเป็นไปได้ที่จะต้องดำเนินคดี หรือมีแนวโน้มว่าจะเป็นการกระทำผิดทางอาญา

(2) สอบสวนคดีที่มีความเป็นไปได้ที่จะต้องดำเนินคดีหรือมีแนวโน้มว่าจะเป็นการกระทำผิดทางอาญา โดยทำการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและทำการสรุปคดี

¹²⁴ Pricewaterhouse Coopers Legal, *ibid.*

¹²⁵ *Ibid.*

(3) ส่งคดีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการฉ้อภาษีที่ร้ายแรงไปให้ AFP สอบสวนหรือประสานงานกับ AFP ในการร่วมกันสอบสวนคดีดังกล่าว หรือในกรณีที่ AFP ไม่สามารถดำเนินการสอบสวนคดีดังกล่าวได้ไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตามให้ ATO ดำเนินการสอบสวนเอง แต่ต้องแจ้งรายละเอียดการสอบสวนให้ AFP ทราบด้วย

(4) ส่งคดีที่สอบสวนเสร็จแล้วไปยัง DPP หรือ ATO In-House Prosecutions เพื่อดำเนินการส่งฟ้องคดีต่อไป¹²⁶

คุณสมบัติมาตรฐานของพนักงานสอบสวนของ ATO (fraud investigators)

ในการสอบสวนคดีอาญาโดยพนักงานสอบสวนของ ATO ซึ่งได้รับมอบอำนาจจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดใน Commonwealth Fraud Control Guidelines 2002 และบางกรณีอาจต้องมีมาตรฐานสูงกว่าที่กำหนดไว้ โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่สอบสวนต้องมั่นใจว่าพนักงานสอบสวนมีคุณสมบัติและความสามารถตามที่ต้องการ

5) ความเกี่ยวโยงในการสอบสวนคดีระหว่าง ATO กับ AFP

แม้ว่า ATO จะสามารถสอบสวนคดีความผิดที่ร้ายแรงหรือซับซ้อนได้ ATO ก็ยังมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ AFP ทราบรายละเอียดเนื้อหาของการสอบสวนนั้นในระหว่างการสอบสวน โดยต้องแจ้งข้อมูลเหล่านี้ไปยัง AFP โดยเร็วเท่าที่เป็นทางปฏิบัติ จะทำได้เมื่อการสอบสวนเริ่มต้นขึ้น อย่างไรก็ตาม ATO ยังต้องส่งคดีที่ร้ายแรงหรือซับซ้อนไปยัง AFP เพื่อดำเนินการสอบสวน

Commonwealth Fraud Control Guidelines 2002 ได้กำหนดคดีความผิดที่ร้ายแรงและซับซ้อนซึ่งแต่งตั้ง AFP ให้ทราบด้วยในการสอบสวน ได้แก่

(1) คดีที่สำคัญที่มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดความสูญเสียในด้านทรัพย์สินและเม็ดเงินต่อ ATO และระบบภาษีอากร

(2) คดีที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อหลักทรัพย์ ความมั่นคง ความน่าเชื่อถือของ ATO

¹²⁶ Australian Taxation Office, **Fraud control and the Prosecution Process.**

- (3) คดีที่อันตรายต่อเศรษฐกิจ ทรัพยากร ทรัพย์สินสมบัติ สิ่งแวดล้อม และ ความผาสุกของประเทศออสเตรเลีย
- (4) คดีที่เป็นการทำลายความน่าเชื่อถือของ ATO อย่างร้ายแรงโดยการ กระทำของเจ้าหน้าที่ ATO เอง
- (5) การใช้เทคโนโลยีหรือเทคนิคที่ซับซ้อนเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกติดตาม ซึ่งในการสอบสวนจำเป็นต้องใช้ทักษะความชำนาญที่พิเศษ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อติดตามสอบสวน
- (6) คดีที่เกี่ยวข้องกับการรับสินบน คอร์รัปชัน หรือการพยายามรับสินบนหรือ การพยายามคอร์รัปชันโดยเจ้าหน้าที่ของ ATO
- (7) การกระทำความผิดทางอาญาหรือเป็นที่สงสัยว่าเป็นการกระทำความผิดทาง อาญาต่อหน่วยงานของเครือรัฐออสเตรเลีย
- (8) การกระทำที่ส่งผลกระทบต่อการใช้กฎหมายของเครือรัฐ ออสเตรเลีย เช่น การเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย การลักลอบขนเงินออกนอกประเทศ
- (9) การกระทำที่อยู่ภายใต้การดำเนินคดีของ The Proceeds of Crime Act 2002
- (10) กรณีที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน และ/หรือ เป็นประเด็นทางการเมืองที่ ละเอียดอ่อน¹²⁷
- โดย ATO-Prosecution Policy ได้ให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ ATO ในการ สังเกตว่าการกระทำใดที่เข้าข่ายการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรอย่างร้ายแรง ที่ควรริบ ทำการสอบสวนแต่เนิ่น ๆ เช่น การใช้ชื่อปลอมหรือเอกสารปลอม การหลบเลี่ยงภาษี เป็นจำนวนมาก การปกปิดทรัพย์สินหรือรายได้ที่แท้จริง การให้สินบนหรือพยายาม ให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของ ATO เป็นต้น¹²⁸

¹²⁷ Australian Taxation Office, *ibid.*

¹²⁸ Australian Taxation Office, **ATO Prosecution Police** [Online], available URL: <http://www.law.ato.gov.au/pdf/pr0004.pdf>, 2010 (July, 7).

6) อำนาจในการดำเนินการฟ้องคดีของ ATO

เนื่องจากคดีความผิดเกี่ยวกับภาษีอากรตาม The Taxation Administration Act 1953 และกฎหมายอื่น ๆ มีเป็นจำนวนมาก ดังนั้น เพื่อเป็นการลดภาระของ DPP จึงให้อำนาจ ATO ในการดำเนินคดีโดยให้อำนาจในการฟ้องคดีต่อศาลได้ โดยผ่านการดำเนินการของ ATO In-House Prosecutions ในคดีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ซึ่งเป็นคดีความผิดที่ไม่ซับซ้อน แต่ทั้งนี้ อำนาจขั้นสุดท้ายว่าจะดำเนินคดีหรือไม่ยังคงอยู่ที่ DPP

ในการดำเนินคดี ATO ต้องปฏิบัติตาม Prosecution Policy of the Commonwealth และ ATO Corporate Management Practice Statement: Fraud Control and the Prosecution Process โดย ATO จะปรึกษารื้อกับ DPP ในกรณีที่เกิดปัญหาขึ้นไม่ว่าจะเป็นประเด็นกฎหมาย ข้อเท็จจริง หรือนโยบายต่าง ๆ โดยกรณีที่ ATO มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลได้เอง มีดังนี้

(1) ความผิดในการไม่ยื่นภาษีเงินได้ ภาษีสินค้าและบริการ และภาษีอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎหมายต่อคณะกรรมการบริหารของ ATO เช่น การกระทำผิดต่อมาตรา 8C (1) (a) แห่ง The Taxation Administration Act 1953

(2) ความผิดในการไม่ทำตามคำสั่งของคณะกรรมการบริหารของ ATO ตามหมายเรียกพยานหลักฐาน เช่น ไม่ส่งพยานหลักฐานที่อยู่ในความครอบครอง ไม่มาให้ข้อมูลที่จำเป็นตามหมายเรียก

(3) การดำเนินคดีจากการขัดขืนคำสั่งศาล ตามมาตรา 8G แห่ง The Taxation Administration Act 1953

(4) ความผิดต่อตัวแทนภาษีอากรที่จดทะเบียนแล้ว รวมถึงต่อกิจการของตัวแทนภาษีอากรที่ไม่ได้จดทะเบียน เช่น มาตรา 251L, 251N และ 251O แห่ง The Income Tax Assessment Act 1936

(5) ความผิดเกี่ยวกับการจดทะเบียนและการยกเลิกการจดทะเบียนเพื่อวัตถุประสงค์ทาง GST ตามมาตรา 8C (1) (g) แห่ง Taxation Administration Act 1953

(6) ความผิดอื่น ๆ ที่กำหนดในมาตรา 8A ของ Taxation Administration Act 1953

(7) ความผิดอื่น ๆ ตามที่ตกลงกันในระดับชาติระหว่าง ATO กับ DPP

ทั้งนี้ ATO ได้ออกแนวปฏิบัติ Corporate Management Practic Statement: Fraud Control and the Prosecution Process เพื่อเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่ของ ATO ในการพิจารณาว่าคดีใดบ้างสมควรดำเนินคดีอาญาต่อไปหรือใช้มาตรการลงโทษอย่างอื่น โดยพิจารณาว่าผู้กระทำความผิดมีเจตนาฉ้อโกงหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ATO Prosecution Policy¹²⁹ ได้กำหนดกรณีที่ ATO ไม่มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลได้เอง โดยต้องส่งคดีให้ DPP เป็นผู้ดำเนินการฟ้องคดีต่อศาล (เว้นแต่ได้มีข้อตกลงเป็นอย่างอื่นไว้ล่วงหน้าระหว่าง DPP กับ ATO) ดังนี้

(1) การดำเนินคดีต่อการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หรือ The Crimes (Taxation Offences) Act 1980 (Cth)

(2) การกระทำความผิดทั้งหมดที่มีโทษสูงสุดจำคุกเกิน 12 เดือน

(3) กรณีใดก็ตามซึ่งในทัศนะของ ATO เห็นว่า มีความเป็นไปได้ว่าคดีนั้น ศาลจะพิพากษาให้ผู้กระทำความผิดจำคุก

(4) ทุกกรณีที่เป็นเรื่องใหม่หรือมีปัญหาทางกฎหมายที่ซับซ้อนหรือเป็นเรื่องที่ยังไม่ได้มีข้อวินิจฉัยชัดเจน

(5) ทุกกรณีที่เป็นเรื่องสำคัญหรือเกี่ยวกับบุคคลที่มีชื่อเสียง ซึ่งเป็นคดีที่สังคมให้ความสนใจ

7) ความเกี่ยวโยงในกระบวนการดำเนินคดีของ DPP กับ ATO

ในการสอบสวนคดีที่ ATO มีอำนาจสอบสวน ATO จะดำเนินการตาม ATO Prosecution Policy และ The Australian Government Investigations Standards โดยอำนาจในการตัดสินใจว่าจะฟ้องคดีต่อศาลหรือไม่เป็นอำนาจของ DPP โดย ATO จะส่งพยานหลักฐานให้แก่ DPP เพื่อพิจารณาขั้นสุดท้ายว่าจะดำเนินคดีหรือไม่ แม้ว่าในคดีนั้น ATO จะทำความเข้าใจเห็นว่าคดีนั้นมีพยานหลักฐานไม่เพียงพอหรือกำลังจะสมควรจะดำเนินคดีหรือไม่ โดย DPP จะดำเนินการ ดังนี้

¹²⁹ Australian Taxation Office, ibid.

(1) พิจารณาข้อมูลที่ ATO จัดหามาให้ ไม่ว่าจะ เป็นคำแนะนำและ
ความเห็นในการสอบสวนของ ATO

(2) แจ้งไปยัง ATO โดยด่วน ในกรณีที่ DPP เห็นว่าไม่สมควรดำเนินการ
ฟ้องคดีต่อศาล พร้อมแจ้งเหตุผลประกอบ และในบางคดีที่พยานหลักฐานไม่เพียงพอ
และจำเป็นต้องสอบสวนเพิ่มเติม DPP จะแนะนำให้ ATO ดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม

(3) ในคดีที่ DPP เห็นสมควรดำเนินคดีและส่งฟ้องศาลแล้ว DPP จะเป็น
ผู้ดำเนินคดีต่อ และแจ้งผลการตัดสินคดีของศาลให้ ATO ทราบ¹³⁰

ในการทำงานร่วมกันระหว่าง ATO กับ DPP ทั้งสองหน่วยงานได้จัดการ
ประชุมหารือกันในระดับชาติและระดับภูมิภาคบ่อยครั้ง เพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนา-
การดำเนินการในคดีภาษีอากร ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องของภาษีเงินได้ ภาษีสินค้าและบริการ
ภาษีสรรพสามิต ฯลฯ และเพื่อวัตถุประสงค์ในการสร้างความเข้าใจเป็นหนึ่งเดียวกัน
และร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน รวมทั้งให้ทั้งสองหน่วยงานได้รับรู้
และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกัน นอกจากนี้ ทั้งสองหน่วยงานยังได้ร่วมมือกันจัดการ
อบรมเกี่ยวกับเรื่องภาษีอากร เช่น ATO ให้การอบรมแก่บุคลากรของ DPP ในเรื่อง
ความรู้ทางภาษีต่าง ๆ เช่น ภาษีสินค้าและบริการ ซึ่งจะช่วยในการดำเนินงานของ DPP
เป็นอย่างมาก และ DPP ให้การอบรมแก่บุคลากรของ ATO ในเรื่องผลกระทบของ
กฎหมายอาญากับคดีภาษีอากร เป็นต้น

8) สรุปบทบาทของ ATO ในกระบวนการสอบสวนและดำเนินคดี มีดังนี้

(1) พิจารณาและแยกแยะคดีที่มีแนวโน้มว่าจะต้องดำเนินคดี

(2) สอบสวนคดีที่มีแนวโน้มว่าจะต้องดำเนินคดีตามบันทึกข้อตกลงกับ

DPP และ Prosecution Policy of the Commonwealth

(3) ประสานงานกับ AFP เพื่อให้สอบสวนคดีที่ร้ายแรงหรือมีความ
ซับซ้อน โดยคอยให้ความช่วยเหลือและให้ข้อมูลต่าง ๆ ตามที่ AFP ต้องการ แต่ทั้งนี้
ATO ก็มีอำนาจในการสอบสวนคดีเหล่านี้เช่นกัน

¹³⁰ Australian Taxation Office, *ibid.*

(4) ส่งคดีที่สอบสวนเสร็จแล้ว ไปยัง DPP หรือ ATO In-House Prosecutions เพื่อดำเนินคดีและพิจารณาว่าจะฟ้องคดีต่อศาลหรือไม่

(5) ในกรณีที่คดีนั้นอยู่ในขอบอำนาจของ ATO ที่จะดำเนินคดีเองได้ พนักงานของ ATO ที่ได้รับอำนาจในการดำเนินคดี จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและสรุปการดำเนินคดีตามหลักเกณฑ์และขอบเขตที่ได้รับอนุญาตจาก DPP

(6) ควบคุมคดีที่จะต้องดำเนินคดีและคอยรายงานถึงประสิทธิภาพของการดำเนินคดี

(7) ติดตามผลการตัดสินคดีของศาล

จะเห็นได้ว่า เมื่อพิจารณาตามกฎหมายของแต่ละประเทศแล้ว อำนาจการดำเนินคดีอาญาของศุลกากรไทย ยังไม่สามารถกระทำการสอบสวนดังเช่นหน่วยงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของต่างประเทศที่กฎหมายได้ให้อำนาจกับพนักงานเจ้าหน้าที่ให้มีอำนาจในการสอบสวนได้ ดังเช่น ประเทศสหราชอาณาจักรให้ Her Majesty's Revenue and Customs (HMRC) มีอำนาจในการสอบสวนคดีภาษีอากร โดยนำบทบัญญัติ The Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) มาปรับใช้ในการสอบสวนคดีภาษีอากร และยังมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจของการสอบสวนของ HMRC เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่จะได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจของ HMRC

สำหรับประเทศมาเลเซีย และประเทศเกาหลีก็ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ศุลกากรอย่างกว้างขวางทั้งในการออกหมายค้น การจับกุม การสืบสวน และสอบสวนคดีศุลกากร โดยการสอบสวนนั้นจะอยู่ภายใต้การควบคุมของพนักงานอัยการของมาเลเซีย ส่วนประเทศฮ่องกงกฎหมายก็ได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานศุลกากรฮ่องกงที่จะดำเนินคดีภาษีอากรเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้

นอกจากนี้ ประเทศออสเตรเลีย ยังได้ให้อำนาจ The Australian Taxation Office (ATO) ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ มีหน้าที่จัดเก็บภาษีอากร และการสอบสวนคดีภาษีอากร โดยสอบสวนในคดีที่มีโทษไม่ร้ายแรง ซึ่งเป็นคดีที่มีจำนวนมากและไม่ซับซ้อน ทั้งนี้ เพื่อความสะดวก รวดเร็ว ในการพิจารณาคดี ส่วนคดีภาษีอากรที่เป็นความผิดร้ายแรง (Serious Offence) ซึ่งกำหนดนิยามไว้ในมาตรา 3E แห่ง The Taxation

Administration Act 1953 ว่า “An offence Against a Law of the Commonwealth, of a State or of a Territory that may be Dealt with as an Indictable Offence” ได้แก่ ความผิดที่มีโทษจำคุกมากกว่า 12 เดือนขึ้นไป จะเป็นหน้าที่ของ ATO และ The Australian Federal Police (AFP) ในการร่วมกันดำเนินการสอบสวน นอกจากนี้ ในบางคดี ATO ยังมีอำนาจในการดำเนินคดี และฟ้องคดีได้เอง

ATO สามารถเข้าถึงข้อมูลหรือเอกสารจากบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล รวมถึงการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง การเรียกบุคคลเพื่อสอบถามให้ข้อมูลพยานหลักฐานต่าง ๆ การเรียกพยานเอกสารต่าง ๆ จากทั้งในประเทศและนอกประเทศ การเข้าไปในสถานที่ประกอบธุรกิจ หรือที่พักอาศัย การเข้าไปในสถานที่ต่าง ๆ เพื่อขอดู และคัดเอกสาร และการเรียกขอเอกสารต่าง ๆ จากผู้ที่ครอบครองโดยการส่งหมายเรียกเอกสารตามที่ ATO ต้องการ เป็นต้น เช่นเดียวกับสหราชอาณาจักรที่ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการเข้าถึงและรวบรวมพยานหลักฐานที่ค่อนข้างกว้างต่างจากประเทศไทย โดยสหราชอาณาจักร ได้ให้อำนาจ HRMC ในการขอออกหมายเรียกบุคคลมาให้การ หรือให้นำพยานหลักฐานมามอบให้ การขอออกหมายค้นกรณีมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นเป็นผู้ครอบครองพยานหลักฐานในคดีอยู่ และมีอำนาจจับกุมหรือกักขังในความผิดที่เกี่ยวกับศุลกากร ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ อันจำเป็นแก่คดีมีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีภาษีอากรมากขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างจากประเทศไทย ที่กรมศุลกากรจะต้องส่งคดีให้กับพนักงานสอบสวนตามกฎหมายดำเนินการสอบสวน แล้วจึงส่งให้พนักงานอัยการพิจารณาส่งฟ้องศาลต่อไป